Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ... гарана | № 207 (17330) | 1986 оной сентябриин 7, воскресени | Сэн 3 мүн.

БАЯРАЙ СУГЛААН

Нефть болон газ олзоборилдог промышленность—манай экономикын үндэһэ һуури болохо һалбаринууд мүн. Тэрэ бүхы арадай ажахын туйлалтануудые горитой ехээр тодорхойлдог юм. Нефть олзоборилогшод өөһэдынгөө мэргэжэлэй һайндэрэй урда тээ жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан үнэтэ түүхэй эд сүүдхэ бүри абадаг болоо. Арадай ажахын урда олон жэлдэ гээгдэжэ ябаһанайнгаа хойшолонгуудые усадхахын тула тэдэ үйлэдбэриингээ эршые найдамтайгаар ехэ болгоно.

Сентябриин 5-да Москвада болоһон, Нефтиин болон газай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй үдэртэ зорюулагдаһан баярай суглаан дээрэ һалбариие шэнэдхэн хубилалгын арга замууд, дутуу дундануудые усадхаха тухай хэлсэгдэһэн байна.

Президиумдэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. И. Долгих, хэдэ хэдэн министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл, социалис мүрысөөндэ илагшад, ниислэлэй олониитын түлөөлэгшэд һууба.

Баярай суглаан дээрэ нефтиин промышленностиин министр В. А. Динков элидхэл хээ.

(ТАСС).

АБАН ЖЭЛ: *ажалай түрүүшүүл хөөрэнэ*

...АЙРЫН ...РНҮҮДЫЕ ...УЛААН ...ЙЛГАХА

...һуудал байдалые шанарай ... шатада гаргаха гэжэ оро... социально-экономическа хүгжэл... хараата түсэбүүд дотор хараа... Бидэ, гэр байра ашаглалгын (ЖЭУ) хүдэлмэрилэгшэд, хүн ...нүүдалай талаар эрилтэнүүдые ...рэгые бэелүүлнэ гээшэбди. ... бидэ ямар зорилготой хү... ...бибди гэхэдэ, мэдэлдэмнай ... гэр байрануудые үбэлдэ бэл... ...сэхэ шатадань хүргөөд бай...

... Центральна Комитедтэ Гэр ...мунальна ажахын министерст... ...эри тухай асуудал харагдаа ... үедэ гэр байрын-коммуналь... ...тогтууритай һайнаар хүдэлхэ ...зондо ажаһуудалай тааруу зо... байдал байгуулхын тула шухала ...болоно» гэжэ КПСС-эй ЦК он...гэлээ. Үбэлдэ бэлдэлгын түшатада заһабарилгын хүдэлмэ...рэн хэмжээгээр, эрхим шанар... бэелүүлхэ шухала гээд заагда... ...аар манай ЖЭУ-да бага бэшэ хүдэлмэри хэгдээ. Жэлэй ... гэр байрануудай дутуу ...харуулһан ведомость табиг... ...рэнэй үндэһөөр хаана, хэзээ ...хэнэй заһабарилгын хүдэлмэ... ёһотойб гэжэ зүбшөөд, тү... ...заншалтайбди. Жэшээлхэдэ, ...подрядна гуримаар долоон гэр ... Эдэмнай Борсоевой нэ...дамжын 3-дахи, 5-дахи, Ерма...жэтэ гудамжын 3 ба 9, Фрун... 16; Профсоюзна үйлсын 33-да... болоно. Байрын эдэ гэр...питальна заһабарилга хэгдэжэ, ...лэн болонхой гээшэ.

... заһабарилгыемнай гол ...рядчигууд хэдэг. Тэдэнһээ гад... участок өөһэдынгөөшье хү...эд хүдэлмэри бүтээдэг ааб...

...ондо подрядчигуудн ай түрүү...лалуун, хүйтэн уһа дамжуулха соргонуудые һэлгэбэ. Энээнһээ ... өөһэдөө хэхэдээ, ехэ хэмжээ...лмэри хэжэ бирадаггүй бай... Димитровой нэрэмжэтэ үйлсын ... подвал соохи соргонууд ... Илалтын проспектдэхи 10-дахи гэртэ нилээд олон сорго шэ...дэа. Энэ хүдэлмэри хэжэ бай... мүнөө Ербановай нэрэмжэтэ ... байшанда хүдэлжэ байна.

... мүнөөдэрэй байдалаар 250 гаран ... һэлгэгдэнхэй, олон байшанда ду... приборнууд, смесительнүүд, ... элеваторна узелай хаалтанууд ... зүйлнүүд шэнээр табигдаһан бай...

... элдэб диаметрэй соргонуудаа ...нүүдэйхиһээ һайнаар хангагдаһан ... Тиимэһээ хүн зоной захилнуу... болзор соонь хангажа, хуушан сор... ...һайсал һэлгэжэ үрдигдөө гээшэ. ... гол хүдэлмэрилэгшэд — сантех... Тэдэмнай 13. Хоёр бригада бо...раад, подрядна гуримаар хүдэл... ...оной II кварталда тэдэнэй дун... ...һэн социалис мүрысөөндэ О. Ж. ... бригада түрүүлһэн байна. Октябрь Жамбаевич урдаа хараха хүдэлмэрилэгшэдэймнай нэгэн юм.

Гэрнүүд хоорондын талмай дээрэ ариг сэбэр байдал хангадаг шорой хамагшадай бригадануудай дундаһаа Е. М. Питерсоной хүтэлбэрилдэг бригада мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана.

Манай 1-дэхи ЖЭУ-гай мэдэлэй олон дабхар 60 гаран гэрнүүдэй хорёодынь «Жэшээтэ һайн байдалтай байшан» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн. Хэрбээ иимэ нэрэ солодо хүртэбэл, һанаагаа амаршаха бэшэ, харин тэрэнээ жэл бүхэндэ хамгаалха ёһотой юм. Теэд олон байшан тиимэ нэрээ алдангүй байжа шадангүй, хойшоо түригдэнэ.

Сантехнигүүдэй хэхэ ажал участок бүхэндэ ходо гаражал байдаг. Тиигэбэшье үсөөн бэшэ ушарта тэдэнэр ажаһуугшадай хайша хэрэг, һалан хандалгаһаа боложо, унитаз, соргонуудые дахин дахин сэбэрлэжэ, үнэтэ сагаа гээдэг байна. Энэ талаар Фрунзиин нэрэмжэтэ үйлсын 9-дэхи гэртэ ажаһуугшадые абаад үзэе. Тэдэнэй системые сэбэрлэхэдэ, үнгэржэ ерэхэдээ, хониной гэдэһэ дотор, үһэ ноохо гаража ерэнэ. Гайхалтайнь гэхэдэ, зэмэтэ нюурынь олдохогүй юм. Энээнһээ уламжалан, байра эзэлэгшэдые энэ талаар нарин нягта байгыт гэжэ уряалха байнаб. Эрхэтэдтэ үгтэһэн гэр байрын түлөө тэдэнэй харюусалгые дээшэлүүлхэ тухай КПСС-эй XXVII съездын материалнууд дотор сэхэ хэлэгдэнэ ха юм.

Хүн зонһоо ородог захилнууд (заявканууд) ехэнхидээ үбэлжэлгэдэ бэлдэлгын асуудалтай холбоотой байдаг. Хэрбээ урда жэлнүүдтэ захилнуудай 50 процентнь арайхан гэжэ бэелүүлэгдэдэг байбал, нёдондо 80 гаран процентнь дүүргэгдээ һэн. Үлээшэ хубинь гагнаха хүдэлмэритэй холбоотой юм. Ори ганса гагнууршан нүхэр Очировнай бэрхэ мэргэжэлтэ һэн туладаа яһалал ехэ ажал хэнэ гэжэ тоолодогбди. Тэрэнээ алдахагүйн тула һая болбосон түхэлтэй байра үгөөбди.

Июль һарада манай диспетчер хүн зонһоо 600 захил абаһан байна. Тэдэнэйнь 32 элдэб шалтагаар бэелүүлэгдээгүй. Харин гагнууритай холбоотой 82 захилай тэбхэр 60-ниинь бэелүүлэгдээд байна. Эдэ захилнууд сентябрь соо дүүргэгдэхэ зэргэтэй.

Гэр дулаасуулдаг батарейнүүдэй һэлгэгдэхэ болоһон байранууд олон. Теэд бидэ захил бүхэниие хангажа шадахагүй байнабди. Дайнай ветерануд болон инвалидуудай захил хангагдана. Бусадынь тусхай магазинһаа худалдажа абаха юм ааб даа. Хэрбээ тэдэнэй батарейнүүдые олобол, бидэ түргөөр табяад үгэхэбди.

Түгэсхэлдөө юу хэлэхэ һанаатайбиб гэхэдэ, Улаан-Үдэ хотын Советскэ районой 1-дэхи ЖЭУ-гай коллективэй даажа байһан гэрнүүдээ үбэлжэлгэдэ бэлэн шахуу болгонхой гэхэ байнаб. Бэлэдхэлэй хүдэлмэри үргэлжэлһөөр. Хотын ЖЭУ-нуудай дунда II кварталай хүдэлмэриин дүнгөөр мүрысөөнэй 3-дахи һуури эзэлээ һэмди.

А. САЗЫКИНА,
1-дэхи ЖЭУ-гай ахамад инженер.

ТАРЯА ХУРЯАЛГА 86

ҮДЭРҺӨӨ ҮДЭРТЭ ҮРГЭДЭНЭ

Ороохото ургамалнуудайнгаа ургасые тон богони болзорто, гээлтэ хоролтогүйгөөр, һайн шанартайгаар хуряажа абахаар республика дотороо үүсхэл гаргаһан Хяагтын, Зэдын, Сэлэнгын районуудай түрүү механизаторнууд болон таряашадай уряае һайшаан дэмжэһэн Түнхэнэй районой «Мир» колхозой ургаса ургуулагшад дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абанхай ажалланад. Таряа хуряалгаяа ажалай 12 үдэрэй туршада үнгэргэхөөр хараалһан дурсагдагша ажахын механизаторнууд наратай сэлмэг эдэ үдэрнүүдтэ хуряалгынгаа агрегат бүхэниие һаадгүй хүдэлгэнэ.

Колхоздо бүхыдөө 14 комбайн бии, булта бэлэн болгогдонхой. Уридшалан багсаамжалһанай ёһоор, хуряалгада хабаадуулагдаха комбайн бүхэндэ дунда зэргээр 100 гектарай поли хүртэнэ.

— Энэ жэлдэ таряа хуряахань хүшэрхэн байхань. Ушарынь хадаа диилэнхи полимнай таряан надхажа унашоо. Тиимэһээ баал болгон сабшажа унагааха комбайнуудта тусгаар түхеэрэлгэ тодхогдоо. Байгша ондо тарягаа амяарлан хуряахаар хараалнабди. Мүнөө тракторно-таряан ажалай бригадануудта ЖРБ түхэлэй хоёр, ЖВН-6 түхэлэй гурбан жатка бэлэн болгогдонхой. Колхоздомнай хуряалгын-транспортна хоёр звено байгуулагданхай. Таалын отделениин звеное М. Быковский, харин Галбайн звеное республикын габьяата механизатор В. Машкинов хүтэлбэрилнэ,— гэжэ колхозой ахамад агроном Л. Амбаев хөөрөө бэлэй.

Эдэ үдэрнүүдтэ дүршэлтэй комбайнернууд С. Серебренников, Д. Хамагаев, Б. Пархаев гэгшэд талынгаа адар томо онгосонуудые надхама үндэр шэниисын поли дээрэ шадамараар жолоодожо, бүдүүн баалнуудые захагүй һубана. Тиихэдэ эндэ Таалын тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир В. Бобков хуряалгын нэгэ экипаж даажа абанхай, бусадта жэшээ харуулан ажаллана.

Ургаса хуряалгын үедэ агрегат бүхэнэй бүтээсэтэйгээр, зогсолтогүй ажаллахын тула заһабарилгын албан байгуулагданхай. Эндэ байгуулагдаһан заһабарилгын нүүдэл автомастерскойдо дүршэлтэй механизаторнууд В. Забухтаев, Н. Серебренников слесарь-заһабарилагшаар томилогдонхой. Тиихэдэ колхозой машинно-тракторна мастерскойе даагша К. Ошоров саг зуураар гагнууршанай уялга дүүргэжэ, хоёр звеное хангаха болобо.

Колхозой тарянай тоог дээрэхи оньһон түхеэрэлгэнүүд хүсэд заһабарилагдажа бэлэн болгогдонхой.

Ахамад агроном Л. Амбаевай мэдүүлһэнэй ёһоор, хуряалгын-транспортна звено бүхэндэ хүдэлмэриин түсэб, поли бүхэнэй ургаса хуряаха график зохёогдонхой. Тиихэдэ полевой стан бүхэндэ улаан булан түхеэрэгдэжэ, хөөрэлдөө үнгэргэхэ, лекци уншаха агитатор, политинформаторнууд, лекторнүүд томилогдоо.

Шэниисын поли холоһоо шарлан хабтайна. Эдеэшэһэн ургасаяа урматайгаар сабшажа, ута, бүдүүн баалнуудые хойноо һубан, ябаһан комбайнуудай нэгые суута механизатор Владимир Доржиевич Машкинов жолоодоно. Тээ хойноһоонь Василий Константинович Одностороицевой экипаж дабшана. Эдэ нүхэднай надхажа унһамаа ургаһан баян ургасаяа гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абахын тула бүхы арга шадабаряа гарган ажаллана.

Ц. ДОРЖИЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комбайнер В. Односторонцев. Хуряалгын-транспортна звеное хүтэлбэрилэгшэ В. Машкинов.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

ҮҮСХЭЛШЭДЭЙ ЖЭШЭЭГЭЭР

БИДЭШЬЕ ХАБАЯА ТУРШАНАБДИ

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай колхоз газар тарялангаа эрдэм ухаанай үндэһэ баримтатай зональна гуримаар эрхилдэг, эршэмтэй технологи хэрэглэдэг болоһоной ашаар яһала һайн ургаса хуряана. Жэшээлхэдэ, үнгэрһэн жэлдэ ажахыда бүхыдөө 106 мянган центнер таряан хуряагдаа һэн. Тиихэдэ гүрэндэ 2800 центнер таряа тушааха түсэбтэй байһан һаа, тэрээнээ 22 мянган центнертэ хүргэһэн байна.

Энэ амжалтада манай тракторно-таряан ажалай бригадын механизаторнууд горитой хубита оруулаа гэхэ үндэһэн бии. Тусхайлбал, нёдондо бидэ бүхы дээрэнь 66 мянган центнер таряа хуряагаа гэхэ гү, али тарялангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 21,7 центнер ороохо абаһан байнабди. Энэмнай түсэбөөр хараалагдаһанһаа гуша гаран мянган центнерээр ехэ болоо.

Хайшан гэжэ ажаллахадаа тарящаднай иимэ амжалта туйлааб гэһэн асуудал гарана. Түбхын түрүүн эдэ жэлнүүдтэ Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институдай эрдэмтэд В. Б. Бохиев, В. И. Осипов, А. М. Емельянов гэгшэд манай Хүнтэйн талада газар тарялан эрхилэлгын гуримые шэнжэлхэ, арга боломжыень дээшэлүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хээ гэжэ тэмдэглэхээр. Тэдэ эрдэмтэдэй оролдолгоор манай эндэхи поли бүхэнэй хүрьһэнэй бүридэл, тэрэнэй шанар бүхы талаһаа шэнжэлэгдэһэн юм. Тэрэнэйнь үндэһөөр бидэ газар тарялангаа зональна гуримай ёһоор эрхилдэг болообди. Жэшээлхэдэ, паар хахалалгада тон ехэ анхарал хандуулагдана. Энээниие саг соонь һайн шанартайгаар элдүүрилжэ, үтэгжүүлгэ оруулжа, гектар бүриин ургасые 4—5 центнерээр нэмээжэ шадаабди. Байгша ондо 1000 гектар сэбэр паар дээрэ шэниисэ, 360 гектарта обёос таряабди. Мүнөө жэлдэ манай бригадада ерэхэ жэлэй ургасын үндэһэн—1373 гектарта паар элдүүрилэгдээд байнхай. Эдэ үдэрнүүдтэ паараа дүрбэдэхиеэ элдүүрилжэ дүүргэхэмнай.

Гадна бидэ ороохото, тэжээлэй ургамалнуудые һэлгүүлжэ тариха зүб севооборот нэбтэрүүлһэн байнабди. Тэрэшэлэн газар тарялангые зональна гуримаар эрхилхэдээ технологическа картын ёһоор, ямар полидо хэды шэнээн минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдахаб, хэды шэнээн үрэһэн таригдахаб гэжэ хуу тодоор түсэблэгдэжэ бэелүүлэгдэнэ.

Бригадын коллектив жэл бүри үрэһэ хүрэнгэдөө тон ехэ анхарал хандуулдаг, тэрэнээ тарилгада һайнаар бэлдэдэг, тарилгаяа саг болзортонь, һайн шанартайгаар үнгэргэхые оролдодог байна. Хабартаа үрэһэ тариха газараа һүниндөө хахалжа элдүүрилээд, үдэртөө тэндэ тарилга хэхэ гэхэ мэтэ аргануудые үргэнөөр хэрэглээбди. Жэшээлхэдэ, дүрбэдэхи жэлээ хамтын подрядай гуримаар хүдэлнэбди. Бригадада 27 хүн ажалладаг. Жэл соо хэжэ гараһан ажалайнгаа эсэсэй дүнгүүдээр колхозтоёо тоосожо, нёдондо 33 мянган түхэриг гол түлөөһэн дээрэ нэмэжэ абаһан байнабди. Хамтын подряд хүн бүхэниие журамтай, харюусалгатай болгоно.

Мүнөө жэлдэ бригада бүхыдэнь 3051 гектарай таряа хуряаха юм. Тэрэнэй 1400 гектарынь шэниисэ, 983 гектарынь обёос, 346 гектарынь хара таряан, 243 гектарынь горох болоно. Тэрэшэлэн 623 гектарта шэниисэ эршэмтэй технологёор таригдажа ургуулагдаа. Энэ зундаа хура борооной тиимэ ехээр ороогүйшье һаань, бидэ тэндэһээ нёдондонойхиһоо дутуугүй таряа хуряажа абаха аргатай байнабди.

Һаяхан манай механизаторнууд Хяагтын районой агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй, Зэдын районой Борьёогой совхозой болон Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд, мэргэжэлтэдэй үүсхэл уряатай танилсаад, урид абаһан социалис уялгануудтаа, түсэб, зорилгонуудтаа шэнэ хубилалта хэхэ гэжэ шиидээ.

Мүнөө тарялан дээрэмнай 15 комбайн хүдэлнэ. Түрүүн горох хуряажа захалһан байнабди. Долоон комбайн таряа баал болгон сабшажа ороо. Таряа баал болгожо унагааһаар удангүй тэрэнээ суглуулжа сохинобди. Юуб гэхэдэ, энэ жэлдэ таряан эртэ эдеэшэһэн, хуурай ороохотой байна бшуу. Тиимэһээ бидэ тарянай ехэнхиие комбайнуудаар сэхэ хуряахаар хараалнабди.

Тээмэндэ таряа хуряалгын эхилхын урда ажахын механизаторнуудай хамтын суглаан үнгэргэгдэжэ, комбайнернуудай дунда эмхидхэгдэхэ социалис мүрысөөнэй гуримууд баталагдан абтаһан, хүдэлмэриин түсэбүүд хараалагдаһан байгаа. Мүн бригадада ургаса хуряалгын үедэ хүдэлхэ партийна бүлэг байгуулагдаа һэн. Энэ бүлэгые коммунист М. Д. Бадмаев хүтэлбэрилнэ. Бүхы ажал хэрэгүүдые бригадын совет эрхилдэг, хүтэлбэрилдэг юм. Иигэжэ бригадынгаа совет дээрэ бидэ хэлсэжэ, таряа хуряалгаяа хүдэлмэриин 22 үдэр соо дүүргэхэ гэжэ шиидээ бэлэйбди. Мүнөө тэрээндээ хубилалта оруулжа, энэ ажалай 19—20 үдэр соо дүүргэхэ шэнэ уялга абаабди. Гадна октябриин 10 болотор поли дээрэхи бүхы һолоомон суглуулагдажа һүрилэгдэхэ байна.

Таряа хуряалгын үедэ шэнэ ургасын бууха тоогууд дээрэ бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа. Ороохо сэбэрлэхэ, хатааха бүхы оньһон машинанууд яб байса заһабарилагдаа, тодхогдоо юм. Хэды тиигэбэшье таряа сэбэрлэдэг «ОВП-20», «ОВС-25» түхэлэй машинануудые ябуулхада хэрэглэгдэдэг электромоторнууд дутална. Зундаа, намартаа К-700 түхэлэй 6 хүсэтэ тракторнуудаар паараа элдүүрилдэг, намарайнгаа паар хахалдаг байнабди. Зүгөөр К-700 түхэлэй тракторнууд Шэнэ-Бэрээнэй заводто ехэ муугаар заһабарилагдана. Мүнөө тэндэ заһабарилагдаһан нэгэ тракторнай хүдэлнэгүй, эбдэршэнхэй. Гадна комбайнуудай зарим шухала зүйлнүүд жэл бүри дуталдадаг зандаа. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, мүнөөшье болотор комбайн, машинануудта һэлгээд табиха запасной хэрэгсэлнүүдээр хүсэд һайнаар хангагданагүйбди. Эдэ бүхы асуудалнууд республикын агропромдо анхарагдажа, хэмжээнүүд абтаха аабза гэжэ найдагдана.

Бригадын механизаторнуудай дунда жэл бүри социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэдэг. Үнгэрһэн жэлдэ энэ мүрысөөндэ комбайнер Бато Цыдыпович Магдажинов илажа гараһан юм. Тэрэ 8500 центнер ороохо сохиһон байна. Мүнөө жэлдэ комбайнернууд Б. Б. Маланов, С. Б. Маланов, С. Б. Раднаев гэгшэд үндэр уялгануудые абаад, тэрэнээ бэелүүлхын тула эршэмтэйгээр хүдэлнэ. Эдэ үдэрнүүдтэ тарянай тоог дээрэ түрүүшын, 2 мянган центнер ороохон оруулагдаад, сэбэрлэгдэжэ, хатаагдажа байнхай.

Мүрысөө дэлгэрүүлхэ үүсхэл гаргагшадай жэшээгээр хүдэлжэ, энэ жэлэйнгээ тарянай ургасые гээлтэ хоролтогүйгөөр, саг болзортонь хуряажа, гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэхын тула али бүхы аргаараа оролдохо, хабаяа харуулхабди гэжэ манай механизаторнууд мэдүүлнэ.

А. ГАЛСАНОВ,
Хурамхаанай районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой 2-дохи бригадын бригадир.

ШАЛГАЛТА ХАРУУЛААБ?

МЭРГЭЖЭЛТЭДЭЙ ХАРЮУСАЛГАГҮЙ ХАНДАЛГАҺАА

... Хорин районой ... 53 мянга шахуу эхэ ...искусственна аргаар үрэ... ...хэта дээрээ 41 мян... ...хурьга абажа түл...сэбтэй. Теэд энэ ... дүүргэхын тула хо... искусственна аргаар ... үрэжүүлхэ хаһа... ...гээшэб? ... совхоз рай... хони олоор үсхэбэ... ажахы юм. Энэ жэлэй ...үнгөөр, тус ажахыда ... хонин бии байгаа. ... 2100 хонёор ...

... һаранууда эхэ хони... һүрэг гансашье ган га... бэшэ, мүн муугаар ...һаа болжо, хүсэд һайнаар таргалжа шадаагүй.

Үглөөнэй 8 часта совхозой түб һууринһаа холо бэшэ байрлаһан хонишод аха дүү Анатолий, Николай, Петр Мухутзиновуудай отарада хүрэжэ ерэхэдэ, ототой хонид илгагдан амяарлагдажа байгаа һэн.

— Ходол иигэжэ хожомдодог юм гүт? Хэдыдээ хониоо бэлшээридэ гаргадаг зомта? — гэжэ Николай Мухутзиновһаа асуудахамнай:

— Иигэжэл нобшорһоор байтарнай үглөөнэй 9 гү, али 9 час 30-аад минута болоошо, — гэжэ тэрэ харюусаба.

Эдэнэр 510 эхэ хони харууһална. Зүгөөр хонидынь зундаа ногоо элбэгтэй бэлшээридэ һайнаар адуулагдаагүй дээрэһээ хүсэд хүшэлөөгүй. Тиимэһээ эндэ үрэжүүлгын хаһа харюусалгата хаһа удаан болзорто үргэлжэлхөөр хүлеэгдэнэ. Гэхэтэй хамта ототой хонидые бэдэрхээр эндэ асарагдаһан хусануудынь баһал туранхайнууд байба.

Совхозой түб һууринай захадахи фермын дэргэдэ Хорин районой гүрэнэй үүлтэртэ малай нэгэдэлэй филиал нээгдэнхэй. Эндэхи хусануудай үрөөр ажахынуудай 10,5 мянган эхэ хонид искусственна аргаар үрэжүүлэгдэхэ юм. Тус филиалда эрхим үүлтэрэй 13 хуса бии. Эндэ хоёрынь үбшэн. Тиигэжэ оройдоол 11 хусын үрэһөөр совхозой бүхы эхэ хонидые саг болзортонь үрэжүүлхэнь бэрхэтэй.

Һаяхан районой үүлтэртэ малай нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэ Гончикдоржиев республикын үүлтэртэ малай нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшын захиралтаар хусануудайнгаа гушыень хүршэ Хэжэнгын районой «50 лет Октября» совхоздо худалдажархёо. Мүнөө өөһэдөө хусагүй болошоод байна.

Шэнээр нээгдэһэн филиалай байра соо ариг сэбэр сахигдана гэхын аргагүй. Эндэ искусственна аргаар эхэ хонидые үрэжүүлхэ хусын үрэ абаха зэр зэмсэгүүд дуталдана. Эдэ бүхы дутагдалнуудаа дары усадхаха талаар үүлтэртэ малай нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэ Гончикдоржиев зохихо хэмжээ абанагүй.

Үнгэрэгшэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө оройдоол 69 хурьга абажа, хонин бүриһөө 2700 грамм ноохо хайшалһан «Георгиевский» совхозой зооветеринарна мэргэжэлтэд ажахынгаа гол һалбари — хони үсхэбэрилгэдэ онсо анхаралаа хандуулнагүй.

Дээдэ-Тайлсын совхозой Доодо-Голой отделениин эхэ хонидой отарануудта олон дутагдалнууд элирүүлэгдээ.

Газаа һэбшээтэй һэрюухэн үдэр байгаашье һаань, ахалагша хонишод Анчин Цыбиков, Даши-Дондок Цыбанов гэгшэдэй даадаг отарануудта бүхы һүрэг хонидынь һарабшатай хорёо соо хаагданхай байгаа. Энэ һүрэгтэ ототой хони бэдэрхэ хоёр хуса һула табигданхай байба.

— Энэ хоёр хуса хорёодо тогтохогүй, харайжа гараад һүрэгтэмнай ниилэшэһэн байбал, — гэжэ хонишон Анчин Цыбиков бэеэ сагааруулхые оролдобо.

Эдэ хонишодто туд тудтань даалгагдаһан 12 хуса саг үргэлжэ һайнаар харууһалагданагүй. Тиимэһээ эдэ хусануудынь үдэр бүхэндэ доройтожо, туража байнхай.

Эндэһээ холо бэшэ оршодог тракторно-таряан ажалай бригадын полевой станай дэргэдэ түбхинэһэн Рыгзен Чимитов, Салим Саляхов гэгшэдэй даадаг хонидой отарануудта искусственна аргаар эхэ хонидые үрэжүүлхэ эрилтын бүдүүлигээр хазагайруулагдажа байһаниинь элирүүлэгдээ. Тусхайлбал, бүхы хусануудынь хонидтоёо ниилэнхэй бэлшэжэ ябаа.

Тобшолон хэлэхэдэ, Дээдэ-Тайлсын совхоздо хонидой һүрэг олошоруулжа, үүлтэрыень һайжаруулха талаар бодото хүдэлмэри ябуулагдадаггүй байһаниинь элирүүлэгдээ. Ажахын зоотехническэ албаниие хүтэлбэрилэгшэ Буряадай АССР-эй габьяата зоотехник П. Помураной урданайнгаа дутагдалнуудые усадхахаар зохихо хэмжээнүүдые абадаггүй байһаниинь гайхамаар. Эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэридөө Үдын совхоз бусадһаа барагһайнаар бэлдээ. Тус ажахыда үрэжүүлгын станциин филиал бии юм. Тэрэ филиалай хүдэлмэриие совхозой зоотехник-селекционер Лубсан Хажитов хүтэлбэрилжэ, жэл бүри һайн дүнгүүдые туйлана.

Энэ ажахын эхэ хонидой һүрэг хүршэ Анаагай, Хүлэй совхозуудай хонидто орходоо, тобир тарган, һайнаар хүшэлһэн байха юм.

Гэбэшье эндэ усадхамаар дутагдалнууд мүн лэ бии. Зарим бригадануудта һүрэг хонидынь бэлшээридэ орой гаргагдадаг байба.

Шалгалтын түрүүшын үдэр үглөөнэй 7 часта Үдын совхозой гурбадахи отделениин ахалагша хонишон Цыжидма Дашиевагай даадаг отарада ерэхэдэмнай, хонишод үшөөл унтаһан хэбээрээ, гурбан хусань һүрэг соогоо һула табяатай ябажа байба.

Иимэ дутагдалтай эбсэхын аргагүй. Ойрын сагта зохихо хэмжээ абаха зэргэтэй.

Районой үүлтэртэ малай нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэд өөһэдынгөө харюусалгата ажалда хангалтагүйгөөр хандана. Тусхайлбал, хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэрөө эрхим шанартайгаар, богони болзорто үнгэргэхын түлөө ехэ оролдолго гарганагүй. Харюусалгата энэ хаһын эхинһээ хойшо нэгэдэлэй нэгэшье мэргэжэлтэ тусгаар шалгалта хээгүй, элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудыень усадхахаар зохихо хэмжээнүүдые абаагүй байгаа.

Эртын намарай дулаахан энэ сагые ашагтайгаар хэрэглэжэ, хонидоо эртэ үглөөнһөө үдэшэ орой болотор хэнзэ ногоондо, хуряагдаһан тарялан дээрэ һайса бэлшээжэ, хүсэд таргалуулхын түлөө районой ажахынуудай зарим хонишод шанга тэмсэл ябуулдаггүй байба.

Партиин Хорин райкомой хүдөө ажахын таһаг болон районой агропромышленна нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд, зооветеринарна мэргэжэлтэд эхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхэ талаар элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые дары усадхажа, ойрын сагта зохихо хэмжээнүүдые абаха аабза гэжэ хүлеэнэбди.

С. ШОБОНОВ,
республикын ветеринарна станциин хүдэлмэрилэгшэ,
Д. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
республикын Арадай хиналтын комитедэй штатнабэшэ инспектор,
С. УБЕЕВ,
«Правда Бурятии» газетын корр.
Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

XII ТАБАН ЖЭЛ: хурдадхалгын замаар

ХҮСЭЭ НЭГЭДҮҮЛЭН ХҮДЭЛХЭ

«Хэрбээ дэлгүүр дээрэ элдэб янзын эд бараа элбэг дэлбэгээр гаргаагүй, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаагүй һаамнай, хубаарилгын харилсаануудые шэнэлэн һайжаруулха талаар хамаг бүхы оролдолгомнай ашаг үрэ багатай байха, тиихэдэ хүн зоной һуудал байдал һайжаруулха зорилго дүүргэгдэхэгүй болоно. Энэ хэрэг шиидхэлгэдэ Арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгэ, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгые хүгжөөлгын комплексно программа зорюулагданхай».

(КПСС-эй XXVII съезд дээрэ хэгдэһэн КПСС-эй ЦК-гай Политическэ элидхэлһээ).

Үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгые һайжаруулга хадаа арбан хоёрдохи табан жэлдэ партиин социальна политикын гол шэглэлнүүдэй нэгэн болоно. Тиигэжэ 1990 он болотор республика доторнай эд бараа үйлэдбэрилгэ 1,4 дахин дээшэлүүлхэ зэргэтэй.

Хэрбээ нёдондо промышленна предприятинуудта сэлин хүлһэнэй фондын 1 түхэригтэ 69 мүнгэнэй эд бараа гаргаха гэһэн даабариин үгтэһэн һаа, 1986 ондо 79 мүнгэнэй гэжэ тогтоогдоһон байна. Харин мүнөөдэрэй байдалаар тоолон тодорхойлоод үзэхэдэ, олон предприятинууд энэ талаар хүлисэшэгүй ехэ гээгдэлдэ оронхой. Жэшээлхэдэ, «Бурятферммаш», «Забайкаллес» нэгэдэлнүүдтэ, хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй, «Теплоприбор» заводуудта салин хүлһэнэй фондын 1 түхэригтэ оройдоол 6—8 мүнгэнэй эд бараан бүтээгдэдэг байна.

Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха хараа шэглэлэй баримталагдаад байхада, үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ ямар һайн талын хубилалтанууд болоно гээшэб? «Нэн түрүүн өөһэдһөө эхилхэ» гэһэн мүнөө сагай эрилтэ һанажа, энэ талаар хэжэ байһан хүдэлмэрээ хараха хэрэгтэй. Ушарынь хадаа республикын финансова органууд түсэблэлгын, гүрэнэй банкын органуудтай суг арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргалгын даабаринуудай хэр дүүргэгдэжэ байһые хинан шалгадаг, эд бараа үйлэдбэрилгын нэмэлтэ арга боломжонуудые элирүүлдэг юм. Нёдондо финансова органууд 117 предприяти шалгажа, эдээнэй 78-дань ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын, түүхэй эд болон материалнуудые гамтайгаар, арьбалан хэрэглэлгын, продукциин өөрынь үнэ сэн доошолуулгын нэмэлтэ арга боломжонууд тодоруулагдаа һэн. Байгша оной хахад жэлэй туршада 97 предприяти болон эмхи зургаануудта шалгалтануудые үнгэргөөбди. Тиигэжэ 3 миллион 552 мянган түхэригэй нэмэлтэ продукци гаргаха арга боломжо бии гэжэ тодорхойлогдоо. Эдэ тобшолол - дурадхалнууднай горрайгүйсэдкомуудта гү, али республикын Министрнүүдэй Соведтэ дахинаа зүбшэн хэлсэгдээд, шалгагдаад, баталагдадаг юм. Удаань предприяти болон эмхи зургаануудта хуулита тогтоол, захиралтын ёһоор дамжуулагдадаг заншалтай.

Захааминай, Кабанскын районуудай, Улаан-Үдын городской Соведүүдэй гүйсэдхэхы комитедүүдэй финансова таһагуудай хүдэлмэрилэгшэд шалгалтануудые илангаяа эдэбхитэйгээр үнгэргэнэ. Министерствымнай ахалагша экономистнууд А. Г. Алексеева, М. Р. Цыденова, Р. Ж. Бадмаева, О. И. Макарчук гэгшэд даалгагдаһан даабаринуудаа мүн лэ оролдосотой наринаар дүүргэдэг.

Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй хугасаада манай таһагайхид Захааминай, Кабанскын, Загарайн районуудай финансова таһагуудай хүдэлмэридэ горитой туһаламжа үзүүлээ. Гансал зүбшэл заабаряар хизаарлаа бэшэ, харин бүхы дээрээ 1 миллион 38 мянган түхэригэй нэмэлтэ эд бараа гаргахаар арга боломжо бии гэжэ элирүүлһэн байна. Гэхэтэй хамта, энэ талаар үсэд, оролдолго гаргадаггүй, үшөө урданайхяараа хайша хэрэгээр хандаха ушарнууд бии байһаар. Онсолбол, Хяагтын, Зэдын, Загарайн районуудай финансова таһагууд (начальнигуудынь С. Б. Молонов, Н. М. Оргонов, В. Г. Кожевин) мүнөөдэрэй тон шухала энэ асуудалые хоёрдохи һууриһаа «урагшань гаргаагүй» зандаа. Гэхэтэй хамта, министерствын агропромышленна комплексые мүнгөөр һомолдог таһаг (начальнигынь В. В. Алексеев), нютагай ажахыда мүнгэ зөөри һомолдог таһаг (начальнигынь В. Т. Далбаев) энэ хэрэгые бодотоор үшөө тоогоогүй, анханайнгаа хараае алдаагүй байһан зандаа. Хэрбээ эдэнэй эдэбхи үүсхэл гаргажа, иимэ шалгалтануудые саг соонь, яб байтар үнгэргөө һаань, предприяти болон эмхи зургаануудташье, мүн худалдаа наймаандашье туһатай байха, гүрэндэшье нэмэлтэ олзо доход орохо бэлэй.

Мүнөө зарим коллективүүдтэхи байдалые абаад харахада, хахад жэлэй дүнгөөр үйлэдбэриингөө гол түсэбые дүүргэжэ шадаагүй дээрэһээ эд бараа гаргаха нэмэлтэ даабаряа хараһаа алдана. Жэшээлхэдэ, үйлэдбэриин «Байкалрыбпром» нэгэдэл гол түлэб жэжэхэн загаһа бариһанһаа боложо, түсэбһөө бага бэлэн продукци үгөө. «Забайкаллес» нэгэдэл хюрөөдэмэл материалаар, зомгоолоор хэгдэдэг хабтагайнуудаар дуталдаһанһаа боложо, гол түсэбөө 92,5 процент бэелүүлээ. 5,3 мянган кубометр хюрөөдэмэл материал гаргагдаха һаа, энэ тоо оройдоол 2,7 мянган кубометртэ хүргэгдөө. Улаан-Үдын шэлэй заводой арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргаха гол түсэбөө 99,8 процент дүүргээ. Пеэшэнгүүдые түсэбэй ёһоор хэрээлгдаагүй сагта заһабарилһанһаа уламжалан продукци худалдалгадань һаад ушараа. Судна бүтээлгын заводойхид металлай дуталдаһан дээрэһээ гаража бариха нэмэлтэ даабаряа дүүргээгүй. Кировэй нэрэмжэтэ түмэр зүйлнүүдэй заводто шанар муутай металлай абтаһанһаа боложо, эд бараа гаргаха гол түсэбэй дүүргэлгэ 82,6 процентдэ хүргэгдөө. Эндэ үйлэдбэриин технологи һайжаруулха хэмжээнүүд үшөөл багаар абтана.

Нэмэлтэ даабариин ёһоор, эд бараа үйлэдбэрилгые эхилээдүй гурбан предприятиин хүтэлбэрилэгшэдэй тоосон Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, Октябрьска райгүйсэдкомой заседанинууд дээрэ шагнагдаа, Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые бэелүүлэн, Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводойхид үйлэдбэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ, эд бараанай янза түхэлые, шанарые һайжаруулха тусхай зорилготой комплексно программа баталан абаа һэн. 1990 он болотор эндэ эд бараа бүтээн гаргалгые 1,7 дахин, тэрэ тоодо электровафельницануудые бүтээлгые 3,1 дахин ехэ болгохо, хэрэглэмжэдэ ехээр оролдоггүй светильнигүүдые бүтээлгэ 48 процентээр хорооохо гэһэн шиидхэбэри абтаа. Мүнөө табан жэлэй туршада энэ заводто эд бараанай 15 шэнэ зүйл үйлэдбэрилэгдэжэ эхилхэ юм. Эндэхи арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргадаг цех хоёр жэлэй туршада таһалгаряагүй һэльбэн шэнэлэгдэхэ, үргэдхэгдэхэ жэшээтэй.

Юрэнхыдөө, ниислэл хотымнай предприятинуудта эд бараа гаргалга үшөөл хангалтагүй, һанаһанда хүрэмэ бэшэ хэмжээтэй гэжэ тобшолмоор. Улаан-Үдын горгүйсэдкомой финансын таһагай гүрэнэй олзо орошын, нютагай ажахын таһагуудай (начальнигуудынь С. Ц. Цыреторов, Е. А. Ильина) хүдэлмэридэ анхархада, энэ талаар эдэбхи үүсхэл гаргагдаагүй гээд сэхыень мэдэрэлтэй.

Мүнөө үедэ Улаан-Үдын 392 предприяти болон эмхи зургаануудай 35-ниинь арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа бүтээн гаргана, энэ тооһоо 18-ниинь Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон райгүйсэдкомуудай захиралтаар нэмэлтэ продукци гаргахаар уялгалагдаа. Түрүүшын хахад жэлдэ городой болон районуудай финансова таһагууд 19 предприятида шалгалта үнгэргөө. Уламжалан 1 миллион 710 мянган түхэригэй нэмэлтэ продукци үйлэдбэрилхэ арга бии гэжэ элирүүлэгдээ. Шэнжэлэн үзэхэдэ, Октябрьска районой финансова таһагайхид (гүрэнэй олзо орошын инспекциин начальник Г. А. Кубрикова) бусадһаа оролдосотойгоор, зохёохы ёһоор хүдэлмэрээ ябуулна. Эндэхи финансова хүдэлмэрилэгшэд Госбанкын отделенитэй болон районой түсэблэлгын комисситай суг шалгалтануудые үнгэргэжэ, дүнгүүдыень райгүйсэдкомой үзэмжэдэ саг соонь табидаг, даабаринуудай хэр бэелүүлэгдэжэ байһые хинадаг заншалтай. Гэбэшье бүхы дээрээ городой финансова органууд продукци үйлэдбэрилгын ургалгые хангахаар арга нөөсэнүүдые һайса шэнжэлжэ үзэнэгүй, үйлэдбэриин түсэбэй дүүргэлтые хинанагүй, нэмэлтэ арга боломжонуудые элирүүлнэгүй.

Нютагай болон хоёрдохёо хэрэглэхэ нөөсэнүүдые элирүүлэн олоһоной, түүхэй эд болон материалнуудые түсэбһөө гадуур алмаһанай, мүн үйлэдбэриин хүсые, гүйсэд дүүрэнээр ашаглаһанай ашаар предприяти, нэгэдэл ба эмхи зургаанууд хүн зоной сэг үргэлжын хэрэглэмжэдэ ородог эд товар гаргаха нэмэлтэ даабаринуудаа заатагүй бэелүүлхэ ёһотой. Жэшээлбэл, Улаан-Үдын һэеы гутал дарадаг фабрикын продукци үбэлэй сагта ехэшүүл, багашуулдашье, эрэ, эхэнэршье хүнүүдтэ илгадгүй хэрэгтэй гээшэ. Гэбэшье эдэнэр үйлэдбриин ургалтын нөөсэнүүдые бодомжотойгоор хэрэглэнэгүй, голодоһо ехээр гаргана. Нёдондонойхидо орходоо, шанарта эрилтэ шангадхагдаа. Гэбэшье нэгэ иимэ байдал абаад үзэе. 1986 ондо фабрикын коллектив 2 миллион 600 мянган түхэригэй продукци худалдаха гүрэнэй түсэбтэй юм. Харин гуталай размерэй, сортностиин ёһоор, эрэшүүлэй, эхэнэрнүүдэй, һургуулиин наһатайшуулай, бүри багашуулай гэжэ хубаарилагдаад, худалдаа наймаантай баталагдаһан хэлсээе абаад харахада, тад ондоо тоо—2 миллион 705 түхэригэй продукци үйлэдбэрилэгдэхэ ёһотой гэжэ элирнэ. һэеы гуталһаа ондоо 60 мянган түхэригэй продукци гаргагдаха жэшээтэй гэжэ фабрикын экономист Д. Г. Ахмадова мэдүүлээ һэн. Тиихэдэньшье нэмэлтэ арга боломжонь ехэ байна ха юм. Иигэжэ тобшолон тоолоһоноо Советскэ райгүйсэдкомдо дамжуулхадамнай, предприятиин коллектив 20 мянган түхэригэй нэмэлтэ продукци байгша ондо бүтээн гаргаха шадалтай гэжэ баталагдаад, тусхай захиралта гаргагдаа. Энэ ушарта ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэһээ, үйлэдбэриин талмайе, фонднуудые, ажалайнгаа сагые, хүдэлмэриин хүсые зүбөөр хэрэглэлгэһээ, эрдэм-техникын түйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгэһээ абтажа боломо ашаг үрэ тоологдоогүй байха юм. Эдэ бүхы нөөсэнүүдые хараада абаа һаа, бүришье ехэ тоо гаража ерэхэ һэн.

Гэхэтэй хамта, манай таһагайхид районуудта шалгалтануудые нарин нягтаар үнгэргэдэг юм. Ахалагша экономист Р. Ж. Бадмаева Хяагтын районоор ябажа ерэхэдээ, Хүдэри-Сомоной тоһоной, Хяагтын хилээмэнэй заводууд мүнөө жэл тус тустаа 210,50 мянган түхэригэй нэмэлтэ продукци гаргаха аргатай гэжэ элирүүлээ. Баргажанай хилээмэнэй, эдеэ хоолой комбинадуудта мүн лэ нэмэлтэ даабари үгтөө. Тиихэдэ Загарайн районой «Татарский ключ» уурхайн ОРС-ын, Хандагатайн леспромхозой, Загарайн мехлесхозой, бройлерно фабрикын, Шэнэ-Бэрээнэй гол заводой, Загарайн райпогой хүдэлмэритэй танилсажа, эдэ предприятинуудай гүрэндэ нэмэлтэ олзо оруулха арга боломжонууд тодорхойлогдоһон байна. Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадайхид гар нэхэлгын утаһа гаргадаг юм. Эхэнэрнүүд ехэл дуратайгаар худалдан абадаг шуу. Мүнөө жэлдэ эдэнэр 525 мянган түхэригэй нэмэлтэ продукци үйлэдбэрилхэ аргатай гэһэн һанамжамнай үнэн зүб үндэһэтэй байшоо. Шалгалтануудаймнай мэдээсэлнүүд Министрнүүдэй Соведэй захиралтын проектнүүдтэ оруулагдаа.

Эдэ бүгэдэһөө ямар тобшолол хэмээр бэ гэхэдэ, мүнөө юрэ телефоноор хөөрэлдэжэ, хүдэлмэрээ ябуулдаг хаһамнай үнгэрөө. Республикын Госпланай арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараанай таһагайхид (начальнигынь Н. И. Ключникова) банкнуудай, финансова, худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй хүсыень элсүүлэн нэгэдүүлхэ, тодорхой даабаринуудые үгэхэ, предприяти болон эмхи зургаануудта хиналта хэхыень уялгалха зэргэтэй. Нэгэ юрын жэшээ абаад харая. Мүнөө ногоон дэлгүүр дээрэ гэр сагаададаг, дэрһээр хэгдэһэн будуур аяар 3 түхэригтэ болоо. Анхан 50 мүнгэтэ һэн. Бодоод үзэхэдэ, госпромхозууд, коммунальна ажахынууд иимэ дэрһэ суглуулжа хатаагаад, будуурнуудые хэжэ, хүн зондо үнэгүйгөөр худалдаха аргатай ха юм. Тиигэбэл «мүнгэ сохихо» дуратайшуулда хаалта табигдаха бэлэй.

Олониитын хэрэглэмжын эд бараа гаргалгые һэргээн һайжаруулха, гуримшуулха талаар үргэн ехэ хүдэлмэри республика доторнай эхилэнхэй. Гэбэшье обёоросотой, онобшотой хубилалтануудые түйлахаар эдэбхитэй эхи табигдаа гэхэнь үшөөл эртэ. Ямаршье мэдэлэй предприяти байг—эд бараа элбэгжүүлгэдэ заатагүй хабаадаха, харин түсэблэлгын, банкнуудай болон финансова хүдэлмэрилэгшэд хүсэеэ нэгэдүүлэн хүдэлжэ, эд товар үйлэдбэрилэн гаргалгын нэмэлтэ арга боломжонуудые жэншэдгүй элирүүлэн олохо зэргэтэй.

З. ТУМУРОВ,
республикын Финансын министерствын гүрэнэй олзо орошын таһагай начальнигай орлогшо.

ҺУРАГШАДТА БЭЛЭГ

ЛУЦК. «Шефүүд, һайнта даа!» гэһэн үгэнүүд Луцкын һургуулинуудай хоорондын һуралсалай-үйлэдбэриин комбинадай электронно-тоолон тодорхойлолгын техникын шэнэ классай дисплейнүүдэй экранууд дээрэ ялагараар нособо. Энэ үдэр түрүүшынгээ хэшээлдэ ерэһэн һурагшад баг-шанарайнгаа туһаламжаар эдэ үгэнүүдые ялалзуулба ха юм. «Электроника КК ТС-2» түхэлэй техническэ зүйлнүүдэй комплект класс соо тодхогдоһон Луцкын КПСС-эй XXVII съездын нэрэмжэтэ электроаппаратна завод һургуулида бэлэглэһэн байна. Тус заводто болон городой автомобильна болон бусад заводуудта тоогой программна жолоодолготой станогууд дээрэ хүдэлхэ мэргэжэлтэдые һурган бэлдэхээр һургуули хараална.

(ТАСС).

СЕНТЯБРИИН 7—НЕФТИИН БОЛОН ГАЗАЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШ...

Һалбариин картын дэргэдэхи хөөрэл...

Географическа картанууд юрэнхыдөө нэгэ янзаар үгтэһэн, хубилашагүй мэтээр һанагдадаг: түби дэлхэйн тогтоһон дүрэ зураг мүн шуу. ТАСС-ай корреспондент Нефтиин промышленностиин министерствын түбэй диспетчерскдэ ондоо үзэгдэлтэй ушарба. Эндэхи карта индустриин базова һалбариин шанга ажалай ургалтые харуулна.

Хоолой соргонуудые, хэбтэшэнүүдэй «одонуудые» тэмдэглэһэн мантан ехэ панорама үзэгдэнэ. Хэдэн мянган хүнүүдэй мүнөөдэрэй ажалтай, ерээдүйн хүгжэлтын зорилгонуудтай танилсамаар. Хэдэн үдэрэй урда һалбари гээгдэлээ дабажа, нефть абаха сүүдхынгээ түсэбэй хэмжээндэ гараба. Гэбэшье һанаагаа заһахань эртэ: мүнөө нефтянигууд арадай ажахын урда үриеэ хүсэлдүүлхые оролдохонь ха юм.

Зарим нэгэдэлнүүдэй нэрэнүүд тушаа носоһон лампочкануудай ногоон гэрэл түрүүшүүлэй графигаа ахижа ябаһые гэршэлнэ. Эдэмнай хадаа «Сургутнефтегаз», «Юганскнефтегаз», «Грознефть» болон бусад болоно. Хажуудахи «Ноябрьскнефтегаз», «Пурнефтегаз», «Варьеганнефтегаз» тушаа лампочканууд бүри сошордомоор онигошолдоно. Эдэ предприятинууд түсэб дүүргэлгэдээ хүрөөгүй.

Сентябриин 7-до — Нефтиин болон газай хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэлэй һайндэртэ аутсайдернууд гээгдэлһээ гараха гэһэн уялга абаа һэн.

— Тэдэнэй хүдэлмэриин гол дутагдал гэхэдэ, түсэб зохёон табилгань, нефть абалгые эрдэмэй үндэһөөр ябуулгань һула байгаа,— гэжэ нефтиин промышленностиин министрэй нэгэдэхи орлогшо В. Филановский-Зенков тайлбарилна. — Хүдэлмэрээ үндэһөөрнь хубилган эмхидхэхэдээ, нефтянигууд эдэ горитой дутуу дундануудые хараадаа абаһан байна. Мүнөө сэхыень хэлэмээр: урагшаа дабшалта бии — түүхэй эд абалга саг үргэлжэ дээшэлнэ. Газарай гүн соохи дарасые хэм хэмжээндэнь байлгаха талаар абаһан хэмжээнүүдэймнай ашаг үрэ элитэ. Найдалгүй болоһон гэжэ һанагдаһан үрэмдэлгэнүүд «амидыржа» эхилхэ. Энээнэй тулада, жэшээлхэдэ, «Варьеганнефтегазда» хүсэ ехэтэй нэмэлтэ бүлүүр станцинууд ашаглалгада оруулагдаа, уһа дамжуулха сеть баригдаа, үрэмдэлгын нүхэнүүдые ашаглахада анхан бии байһан дутуу дунданууд усадхагдаа, хэбтэшэ ашаглалгын схемэтэй бүхы юумэн тааруулагдаа. Дүнгынь гэхэдэ, үнгэрһэн һарада, урда һарынхида орходоо, хэбтэшын «үгэсэ» 2,2 мянган тонноор дээшэлһэн байна. Бусад коллективүүд һуури дээрээ байгаагүй. Ашаг үрэтэй хэбтэшэнүүдэй «үгэсые» дээшэлүүлгэ — ниитын зорилго мүн. Казахстан, Туркмени болон Азербайджанда иимэ зорилгонууд бэелүүлэгдэнэ. Технологинуудай бүхэли комплекс хэрэгтэй: хадын-геологическа эрхэ байдал олон янзын, орёо байдаг. Жэшээлхэдэ, Мангышлагта термическэ арганууд, Украинада ехэ дарасатай газые бүлэлгэ, Татар болон Башкирида ехэнхидээ химическэ арганууд хэрэглэгдэнэ. Энэ хүдэлмэриие гуримшуулхын тула «Союзтермнефть» нэгэдэл байгуулагдаа. Нефть, газ абадаг «Ишимбайнефть» управлениин бааза болон тэрэнэй хэбтэшэнүүдтэ шэнэ технологи туршагдадаг юм. Гадна мэргэжэлтэд бусадшье газарнуудта шэнэ юумэнэй туршалга үнгэргэгдэдэг, хэбтэшэнүүдые абагшадта түйлалтануудынь дамжуулагдадаг. Гэбэшье эндэ үшөө ехэ юумэн хэгдэхэ: гол нөөсэнүүдые горитойгоор, ашаг үрэтэйгөөр үшөөл хэрэглэжэ шаданагүйбди.

...Карта дээрэхи хэбтэшэнүүдэй ялагар «одонуудые» хара лининүүд нэгэдүүлэн холбоно. Эдэ харгынууд — нефтянигуудта амин шухала һудаһанууд мэтэ. Гаргашанууд тухай һанаата болонгүй, үглөөдэр тухай бодолтогүй, һүүлшын шүрэб хүрэтэр бүхы түхеэрэлгэнүүдээ олзоборилгын газар тээшэ агаараар дамжуулдаг «вертолетно» вариантнуудай хаһа үнгэрөө. Мүнөө арсашагүй хуули бии: түрүүшын ээлжээндэ — харгы.

Башкирай ба Татарай нефтянигуудай хүдэлдэг Тюмень-дэхи Когальма ба Лангепаса районууд хэбтэшын газарнуудые түбхинүүлэн түхеэрэлгын жэшээ болоо. Эндэ гансал үрэмдэлгэнүүд шадар гуримтай бэшэ, харин үйлэдбэриин болон социально-соёлой ажабайдалтай хэрэг һайнаар табигданхай.

Башкирай шефүүд тайгадахи Когальмада хүүгэдэй саад бариа. Бага юумэн гү? Үгы. Эгээл иигэжэ хойто зүгэй орёо ... да хүдэ... тухай ... гээшэ. ...

...Диспетчер... телефон... боондо ... газ» нэ... гээгдэжэ ... сэбэй х... Схемэ ... онигошо... — ногоо... шье кол... эршэ а... хэрэгүүд ... карта — ... карта ... өөрынгө... арадай ...

ТАСС.

УЛААН ТОЛГОЙН ХОНИШОД

Зураглал

Екатерина Содномовна, Владимир Матвеевич Малакшиновтан арбан хоёрдохи жэлээ хонишодоор ажаллана. Харин үшөө бүри урдань Эрхүүгэй областьдо ажаһуудаг, Володя (тиихэдэ нилээн залуунууд ябаа һааб даа) механигаар, гаражые даагшаар, Катя — ажалшадай хэрэглэмжэ хангалгын комбинадай оёдолшоноор хүдэлдэг байһан юм. 1970 ондо Малакшиновтан Буряад орондо нүүжэ ерээд, Прибайкалиин районой түб Турунтаево тосхондо хэдэн жэл соо ажаллаад, арбан хоёр жэлэй саана тиихэдэ Улаан-Үдын районой байһан Оронгын совхоздо ажаллахаяа ороо бэлэй. Тэндэл эдэнэр дүршэл, шадабари ехэтэй хонишод болоһон байна.

шэдһээ зуутан болотороо ургаха замынь боложо үгөө ха юм.

— Манай ажахыда эхэ хони харууһалдаг дүрбэн бригада бии юм. Тэдэмнай бултадаа зуутан болонхой. Ажахыгаараа бүхыдөө зуун эхэ хонин бүриһөө 109 хурьга үнгэрһэн үбэлжэлгын дүнгөөр абаабди. Эдэ дүрбэн бригадануудыемнай даагшанарай гурбаниинь партиин гэшүүд гээд онсолхо хэрэгтэй,— гэжэ туршалга-үйлэдбэриин Ивалгын ажахын парткомой секретарь Геннадий Георгиевич Бобоевой хэлэһэниие һанабаб.—

хиёо түрэхэ байгаа. Хажуугаарнь үрэжүүлгэмнай аяар хоёр һара соо шахуу үргэлжэлжэ, түл абалгамнай гурбан шахуу һара соо бидэниие мэгдэхээжэ байгаал,— гэжэ Екатерина Содномовна нюулта нөөлтэгүйгөөр хөөрэнэ,— Хүндэхэнөөр лэ зуун эхэ хонин бүриһөө 101 хурьга абаабди. Июниин арбанда хурьгадаа эхэһээнь таһалжа дүүргэхэдэмнай, тус бүриинь шэгнүүр дунда зэргээр 18 килограммда хүрөө. Нооһо гү? Дүрбэн килограмм табан зуун грамм тухай толгой бүриһөөнь абаа хабди. Ивалга нютагта ерээд, түйлаһан түрүүшымнай дүнгүүд иимэл даа,— гээд хонишон хөөрөөгөө үргэлжэлүүлээ һэн.

Мүнөө отарадань дүрбэн

Буряад үгсаатанай угай мэргэжэлдэ Володя Катя хоёр ... ошохо бүри мэргэжэл шадабаринь хурсадаа, дүй дүршэлынь баяжаа юм. Тэдэнэр табадахи жэлдээ зуутанай тоодо ороод, мүнөө болотор энэ түйлалтаяа алдангүй ябана.

Нёдондо Малакшиновтан туршалга-үйлэдбэриин Ивалгын ажахыда хүдэлхэеэ ороо бэлэй. Тиигэжэ Калёново һууринай захада, набтархан гүбээгэй хоиморто байрлаһан байха юм...

Владимир Матвеевич Екатерина Содномовна хоёрой ажабайдал хододоо үүлэгүй, аалин номгон, юрын хүнэй эдлэдэг жаргалаар дүүрэн байгаа гэхын аргагүй. Эдэнэрэй бага наһаниинь Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу Ехэ дайнай хүшэр хүндэ үедэ тудаа. Харин эдир залуу наһанайнь хододоо һайханаар һанагдадаг хаһа дэлхэйн хоёрдохи дайнай хойшолонгуудые зайсуулхын түлөө манай арадай тэмсэжэ байһан орёо сагта дайралдаа.

Эдэ хоёрой даншье һаа багахануудаар бүдүүн хүнүүдтэл адляар харадаг болоһон нюдэд тэрэ сагай эгээл аймшагтай юумэ — тон бишыхан, тэбхэрхэн сааһан аад, асари ехэ гуниг, гашуудал асардаг юумэ хараһан байха юм. Хоюуланайнь эсэгэнэр «баруун фронтын албанда» баатарай үхэлөөр унаһан байна бшуу.

«Үетэн нүхэдөөрөө суг, адлил ажал хээд, адлил бэрхэшээлнүүдтэй ушаржа ябабашье, эсэгын үргэн, хүдэр зэмэй үгы байһаниие онсо мэдэрдэг бэлэйбди. Хүндэл һэн даа»,— гэжэ Екатерина Содномовна хэлээ бэлэй.

Тэрэнэй эхэ тэрэ сагта хонишоноор ажалладаг байһан юм. Тиимэһээ эрэй шамай табатайхан боломсоороо, эхэеэ дахажа, хонидоо адуулжа эхилээ һэн. Тиимэһээ иигээд хэлирхэйгээр хараадхихада, гайхалтай мэтээр һанагдаһан амжалтань, дороо гүнзэгы үндэһэтэй гээд харахаар. Хара багаһаа мал хаpалсажал үдэһэн зондо дүрбэ-табан жэл соо хүдэлһэниинь һая эхилэг-

Коммунист-хонишодой ямнойнэгэн Владимир Матвеевич Малакшинов байна. Дүй дүршэлоор баян, дадал шадабаряар түгэс, даажа абаһан ажалдаа үнэхөөрөө коммунис ёһоор хандадаг хүн — коммунист Малакшинов болоно. Тэдэнэртэ ороод гараял,— гээ һэн...

Машинаһаа гарахадамнай, аяма халуун агаарта халтаханааршье пэб гэхэ амисхаал үгы мэтээр һанагдаба. Тиимэһээ ехэл яаралтайгаар зуһалан гэрэй һэрюухэн гүн руу ороходомнай, набтархан бэетэй, монсогор түхэреэн шарайтай эхэнэр ехэл урихынаар угтажа, һуухыемнай уриба. Танилсаһан хойноо «яаха гээшэбиб!» гэһэнишүүгээр гарнуудаа дэлгээгээд:

— Владимир Матвеевич гэртээ үгыл. Аяар тэрэ Ключи тосхон багта Пантелей Иванович Тугариновай үбһэшэдэй бригадынхидта туһалхаяа ябашоо. Мүнөө тэжээл тухай һанаагаа зобохо сагнай ха юм,— гэжэ хэлэбэ.

...«Екатерина Содномовнань ехэ бэрхэ хүн,— гэжэ Геннадий Георгиевичой хэлэһэниие һанаад, гэрэй эзэнэй үгы байһаниинь аймшагтай бэшэ гэн, «оараг, бараг, тантай хөөрэлдэнэ аабзабди» гэхэдэмни Екатерина Содномовна нам руу ехэл гайхаһан хэбэртэй хараад, асуудалнуудыемни хүлеэһэн хэбэртэй абяагүй болоод һууба. Тиимэһээ Владимир Матвеевич гэр бүлынь бригадын бусад гэшүүдтэй танилсаад ябашаһыемнай хүлисэхэ аабза гэжэ һананабди.

Юуб гэхэдэ, Владимир Матвеевич Екатерина Содномовна хоёрой хажууда Вера басаганиинь ажаллажа, хонин ажалай тон далда нюусануудые шудалжа байна. Иигээд абахада, хонишон Малакшиновтанай уг малшанай зүргээ алдахагүй, үргэлжэлхэ, алдар солонь саашаа арьбадхагдаха аабза гэжэ һанагдана.

— Нёдондо үрэжүүлгын эхилжэ байхада, эндэ зөөжэ ерээ һэмди. Хониднай муушаг байгаа. Олон ондоо тээһээ суглуулагдаһан байхаһаа гадна, зариманиинь түрүүшынхиеэ, нүгөөдүүлынь хоёрдо-

зуун хонид бэлшэжэ ябана. Байгша оной үрэжүүлгээ эртүүр эхилээ. Бидэнэр августын тэн багаар ябаа һэмди. Тиихэдэмнай 190 хонид үрэжүүлэгдээд байба. Мүнөө энэ тон шухала хүдэлмэри түгэсхэгдөө.

— Январь соо ерээрэйгты. Манай үбэлжөөндэ, Улаан Толгойдо түл абалгамнай түлэг дундаа ябажа байха,— гээд Екатерина Содномовна энеэбхилбэ. — Тиихэдэ Владимир Матвеевичтэй танилсана аабзат. Тэрэ үедэ отараһаа холо ошодоггүй. Сүлөө тухагүй байдаг зон гээшэбди. Мүнөө баһал сүлөөгүй байгдана. Зундаа хоёр отара адуулха баатай болоообди. Һаяхан лэ тушаабабди. Харин мүнөө үрэжүүлгэ эхилшэбэ,— гэхэдэнь:

— Екатерина Содномовна эрхим үрэжүүлэгшэ юм. Тиимэһээ өөрөө энэ ажалаа ябуулна. Нёдондо Екатерина Содномовнагайл анхарал оролдолгын ашаар һайн дүнгүүд түйлагдаа. Хэды хүндэ байгаашье һаань, үрэжүүлгэеэ яһала барагаар хэжэ шадаа ха юм. Владимир Матвеевичэй ёһотой дайшалхы туһалагшал даа—гээд нүхэр Бобоев тэмдэглээ һэн.

Малакшиновтан хоюулаа нэгэдэхи классай малшад, коммунис ажалай ударнигууд юм. Энэ айл табан үхибүүтэй. Ехэ басаган Валинь Эрхүүгэй областиин Ново-Ленино һууриндa машинисткээр, Виталинь — Астраханьда түмэр харгыда, Верэнь—эхэ, эсэгэтээ ажаллана, Валерэнь — Совет Армида алба хэнэ. Харин тон одхон Матвейнь мүнөө нэгэдэхи класста ошобо. Үнэр баян, ажалша, түрүү, ёһотойл совет бүлэ гээшэ энэл ха юм гэжэ эжэлүүдгүй һанагдаба.

Берын басаган Светлана Геннадий Георгиевичта бүхы нааданхайнуудаа хуу зөөжэ үгэһэн байжа, «Һай һанаа хаш. Энэшни нэгэл удхатай ха» — гэлдэн шоглоһоор, Малакшиновтантай хахасаа бэлэйбди...

Ц. БАЛДАНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Екатерина Содномовна (зүүн гарһаа) Вера Малакшинованууд.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ зураг.

СОЮЗНАЙ республиканууд...

АЖАХЫН ТООСООГООР ХҮДЭ...

Ямар һалбаринуудые бүлөө түргэнөөр ... гамелнүүдые таряжа ургуулхаб, ажалай ... түлбэриин ямар түхэл маягүүдые хэрэгл... Белгородско М. В. Фрунзиин нэрэмжэт... шиидхэдэг юм. Тиин энэнь үйлэдбэриин ... ашаг үрэтэй хүгжэлтэдэ нүлөөгөө үзүүл...

—Манай ажахыда булта һалбаринууд ... лаа ябуулха эрхэтэй юм, — гэжэ колхозо... рин хэлэнэ.— Бүхы участогуудта ажахын т... дэнхэй, бүхы һалбаринуудта подрядна ... дэг. Ажал эмхидхэлгын энэ түхэл маяга... байһыень тэдэнэрэй түрүүшын алхамууд ... рох, хусы үбһэ мэтын ургамалнуудай та... хин шахуу үргэдхэжэ, ургасыень дээш... энэнь малай ашаг шэмэдэ һайнаар нүлөө...

Нэгэ фермые шэнэдхэн заһаһанайнь ... хиһаа гурба дахин олон туғалнууд хар... хой.

КОЛХОЗОЙ ЗАВОД

Полесиин Любинскэ районой «Белару... хэдэ 700 тонно орооһо сэбэрлэхэ арга... дэлжэ эхилээ.

Мүнөө гансашье орооһо бэшэ, харин ... ажахыдаа сэбэрлэгдэжэ, хатаагдадаг бол... жоруулагдамал түхеэрэлгэ бухэнэй дэ... бан оператор хүдэлнэ. Бэлэн болгогдоһ... ба өөһэдынь амбаарта эльгээгдэнэ. Үйл... хубилгалгада колхозой зорюулһан мүнг... харюулжа эхилээ. Витаминтай ногоон... ерээдүйн завод баригдажа байнхой.

Белоруссида үрэһэ таряжа ургуулгые... мын ёһоор шэнэ комплекснууд баригда... шадынь шэнэдхэн заһагдана. Түсэбтэ та... шэ ажахынууд орооһо сэбэрлэлгэ... өөһэдыгөө хүсэд хангахаар хараалан...

ЭЛШЭ ХҮСЭН АЛМАГДА...

Элшэ хүсэ хэрэглэлгые дээшэлүүлэ... нэгэдэлэй коллектив газ дамжуулха с... компрессорно станцинуудай түхеэрэлгэну... хубяар олоор бүтээдэг болоо.

Һалбари бүхэндэ элшэ хүсэ алмаха ... жэ эхилһэн байгаа. Үйлэдбэриин бүхы ... жэ дээрэнь шалгаһанай һүүлээр ехэ х... элшэ хүсэ, дулаа, түлишэ хэрэглэдэг т... нэдхэхэ программа хараалагдаһан юм.

Эдэ ба бусад олон хэмжээ ябуул... нэй ашаар предприяти һалбари доторо... багаар хэрэглэдэг болоо юм.

Совет ... дотор...

ОРДЖОНИКИДЗЕ. Кавказай түмэр замай барилгашад хүдэлмэриингөө шухала шатада хүрэжэ ерэбэ. «Севкавдорстрой» трестын подразделенинүүд түмэр замай хойто хубида нэмэлтэ тоннельнүүдые түнхижэ эхилбэ. Түмэр замай гол шата — Архотско тоннель руу барилгын отрядуудые болон техника абаашалгада нэмэлтэ тоннельнүүд сэхэ харгы нээжэ үгэхэ. Харин гол тоннель далайн нюруунһаа хоёр мянган метр дээрэ саһатай хабсагайнуудые дабан, России Федерацие Закавказитай богони замаар холбохо юм.

НАРЫН. Түбэй Тянь-Шаниин үзэсхэлэн һайхан нэгэ газарта хадата хизаарай эртэ хим дуушад Киргизиин эртэ урдын дуунуудые гүйсэдхэбэ. Тэдэнэр арадай коммунист Муса Баетовэй дурасхаалда зорюулагдаһан заншалта мүрысөөндэ суглараһан байгаа. Халуун ажалта үдэрэйнгөө һүүлээр тэдэнэй концертдэ ерэһэн хонишод, барилгашад, таряашад болон механизаторнуудай хамтын зүбшэлөөр жюри хэнэйнь дуун эрхим бэ гэжэ тодорууһан байна. Концертын программада «Манас» гэжэ эпосһоо, киргиз арадай домогууд болон түүхэнүүдһээ хэһэгүүд, мүн таряашанай ажалые суурхуулһан арадай дуунууд оруулагдажа, олониие баясуулһан байгаа.

МОСКВА. Промышленностиин, худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой һалбаринуудта эдеэ хоол болбосоруулдаг техникэ бүтээхэ ба ашаглаха талаар дэлхэйн түйлалтанууды эндэ нээгдэһэн уласхоорондын харалга дэлгэбэ. «Инпродторгмаш-86» гэжэ нэрлэгдэһэн выставкые СССР-эй худалдаа наймаанай-промышленна палата Хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин болон ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг приборнуудые бүтээлгын министерствэтэй суг эмхидхэ. Эндэ совет предприятинуудһаа гадна хари оронуудай 500 шахуу эмхи зургаа-

СЪЕЗДЫН ХАРАА ШЭГЛЭЛЭЭР

...ЭЛЭЭ ЭРИД ШАНГАДХАХА

...водто, «Бурятмясоагропром» нэгэдэлдэ болон бусад предприятинуудта үсөөн бэшээр үзэгдөө.

Арадай ажахы болон соёл культурые хүгжөөхэ хэрэгтэ электрын элшэ хүсэнэй хэды ехэ үүргэ дүүргэдэгынь хүн бүхэндэ ойлгосотой. Зүгөөр хото, хүдөөдэ энээнииe хулгайлха ушар олон зандаа. Тиин 1985 ондо электрын элшэ хүсэ хулгайлһан 1223 ушар дайралдажа, гүрэндэ 82 мянган түхэригэй гарза хэгдээ.

Гүрэнэй болон ниитын зөөри, илангаяа адууһа мал, тэжээл хулгайлха ябадал республикымнай Госагропромой предприятинуудта таһалдахаяа болинхой. Иимэ ушар Яруунын, Хяагтын, Хурамхаанай, Баунтын районуудай ажахынуудта олон. Байгша оной зургаан һарын туршада ганса Яруунын районой ажахынуудта 207 мянган түхэригэй гарза хэгдэһэн байба. Колхоз, совхозуудай фермэ, отара, гүүртэнүүд дээрэ үмсын мал олоор барижа, ниитын малда үгтэхэ тэжээл ехээр гаргаха, гахай, шубуудые хилээмэ, хүрпээгээр тэжээхэ ушарнууд дайралдаһаар.

Республикымнай барилгын организацинуудта жэл бүри 200 гаран мянган түхэригэй хэгдээгүй хүдэлмэри тухай документнүүд табигдана. 1985 ондо Бурятавтотрансын предприятинууд хэһэн хүдэлмэри дээрээ 2,2 мянган тонно-километр шэрэгдэһэн ашаа нэмэжэ бэшээд, 100 мянган литр түлишэ, 17,5 мянган түхэриг салин хүлһэн түсэбһөө үлүүгээр гаргаа. ПАП-2-ой автобусой жолоошон Максанов гэгшэ Улаан-Үдэ — Ацагад гэһэн маршрудаар ябахадаа, хүнүүдһээ мүнгэ абаад, билет үгэнгүй, тэрэнииень хармаанлажа байдагыень шалгалта элирүүлээ.

Ашаа шэрэдэг автомашинануудые хубиин хэрэгтэ хэрэглэхэ ушар баһал олон байна. Автомашинануудай хүдэлмэриин һулаар шалгагдадагһаа боложо, тэрээгээр хүнүүд өөрынгөө хэрэгээр иишэ тиишэ ябана, үмсынгөө гэр байра, дача, автомашинадаа гараж барихадаа хэрэглэнэ. Байгша оной ганса июнь һарада гүрэнэй автомашинаар үмсынгөө дачада ошоод, ашаа зөөжэ байһан 18, архи бэдэржэ ябаһан 15 жолоошодые ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд бариа.

Эдилгэ абагшадые шангаар хэһээхэ хэрэгтэй. Мүнөө болотор энэ бузар ябадал усадхагдаагүй ха юм. Тэдэнэй нэгэн «Бурятремстрой» нэгэдэлэй ажахын тоосоото тусхай участогай начальник Меркель болоно. Энэ хүтэлбэрилэгшэ хамта хүдэлдэг хүдэлмэрилэгшэдтэеэ суг эдилгэ абадаг байгаа. Али НОД-3-най ОРС-ын бухгалтер Лаврова гэгшэ эдилгэ абангүй хүдэлмэриеэ хэжэ шадахаяа болишоо юм. Тэрэнь мэдэгдэжэ, 6 жэлээр эрхэеэ хаһагдаба.

Хуули бусаар хэгдэһэн аралжаа наймаан гээшэ мнай хорюултай юм гэжэ мэдэхэгүй хүн манай дунда байхагүйл хаш. Хэды тиигэбэшье энэ хэрэгээ орхихоёо, бэеэ барижа шадахаяа болиһон хүнүүд дайралдана. Улаан-Үдэ хотодо ажаһуугша Брянский гэгшэ хүнгэн автомашинануудые худалдажа абаад, үнэтэйгөөр дам саашань худалдажа мэргэжэһэн байба. Тиин тэрэ 5083 түхэриг мүнгэ, хоёр гараж болон бэшэшье үнэтэ зөөри суглуулһан байха юм. Хэжэ байһан харата хэрэгынь мэдэгдэжэ, тэрэ 5 жэлээр түрмэдэ һууба.

Наймаашад найман нюуртай юм гэжэ арад зон дэмы хэлсэдэггүй. Хэнэйнь, юугээр наймаа хэдэгые абаһаар ойлгохогүйш. Жэшээлхэдэ, горпромторгын складые даажа байһан Васильев гэгшэ складтаа байһан эд бараа өөрынгөө дураар танил таладаа, түрэл гарбалдаа үнэтэй сэнгээр худалдадаг байба. Тиигэжэ гүрэнэй мүнгэ «багтаахаяа болиһон хармаангынь тэһэржэ, тэрэ хоёр жэл абаа бэлэй. Зарим нэгэшүүл магазинһаа хомор эд бараа, хубсаһа хунар худалдажа абаад гү, али гэртээ элдэб юумэ хээд, оёод үнэтэйгөөр худалдажа, хүнгэн олзо олодог заншалтай. Авто-һургуулида мастераар хүдэлжэ байһан Бадуев гэгшэ нюусаар алта, мүнгэ дархалжа, ехэ зөөри суглуулжа байтараа баригдаад, хэдэн жэлээр эрхэеэ хаһагдаа.

Худалдаа наймаанай, эдеэ хоолой зарим предприятинуудта хүнииe мэхэлхэ, үлүү мүнгэ абаха, хомор продукци өөрынгөө дураар худалдаха ушарнууд үзэгдэнэ. Иимэ ушарнууд түмэр замай отделениин ОРС-ын 7-дохи столоводо, «Блинная» гэжэ кафедэ хэгдэһэн шалгалтаар элирүүлэгдээ. Тэндэ хүдэлжэ байһан кассирнууд Перебаева болон Эрдынеева, тогоошон Гомзякова хүнүүдтэ бэлдэһэн эдеэ хоол соогоо саахар, тоһо, өөхэ болон бусад зүйлнүүдые дутуугаар хэдэг, блюдэ бүхэнэй хэмжүүрые бага болгодог байшоо. Һүниин халаанда хүдэлдэг Эрдынеевагай мүнгөө тоолоходонь, нилээд үлүү гараһан байба. «Блинная» кафеһээ мяха, мяханай консервэ, колбаса гэхэ мэтын продукци газаашань худалдажа, 383 түхэриг үлүү мүнгэ абаһан ушар элирүүлэгдээ.

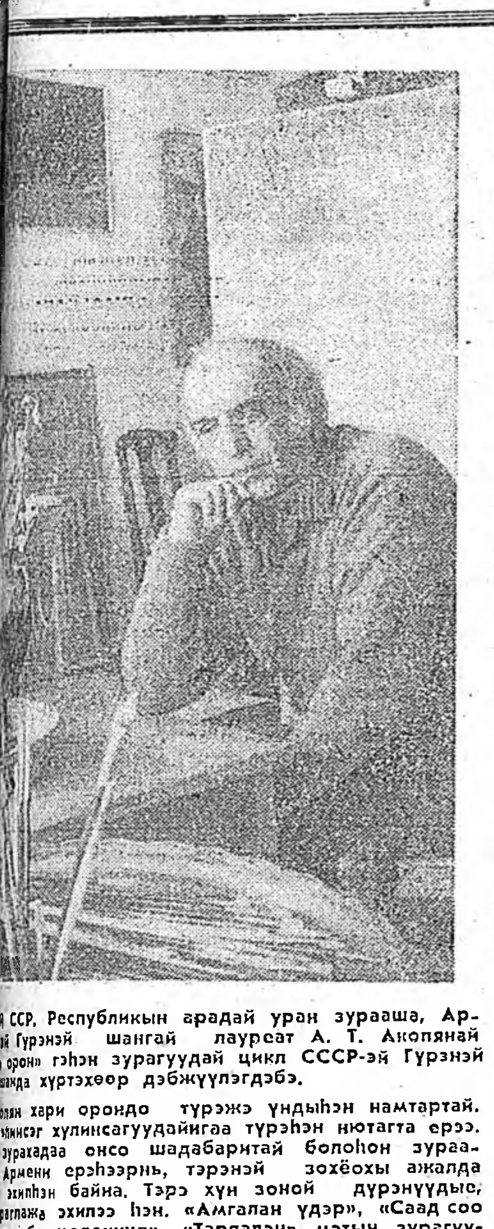
Архидалга ба алкоголизмые зайсуулха талаар парти болон правительствымнай хараалһан хэмжээ ябуулгануудай бэелүүлэгдэжэ эхилһэнһээ хойшо архиин зүйлнүүдэй багаар худалдагдадаг болоһониинь мэдээжэ. Энээниие өөрынгөө аша туһада хэрэглэхэеэ оролдогшод баһал олдодог байна. Зунай дулаан нэгэ үдэшэ ПАП-3-да хүдэлжэ байһан Гусевский гэгшэ 19 шэл «дүлэтэ харые» үмсынгөө «Жигулида» хээд, Улаан-Үдэ станци гүйлгэжэ ерэбэ хаш. 15 шэлээ шэл бүриень 15-аад түхэригөөр худалдаад байтараа, милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ баригдашоо юм. Улаан-Үдэ хотодо ажаһуугшад Дабаева, Закойников, Омельяненко, Клыков, Ануфриева гэгшэд үнэтэй сэнгээр архи худалдажа байтараа балшыса баригдаад, зэмсээ амасаба.

Түрэл Буряад нютагнай ой модоор, хада уулаар угаа баян ха юм даа. Эндэмнай ямар ан амитан үгыб даа! Жэл бүри хэдэн зуугаад ангуушад, агнуурида дуратайшуул агнуури эрхилдэг эмхи зургаануудтай тусхай хэлсээ баталаад, тайгада гарадаг. Хэлсээнэйнгээ ёһоор олоһон ан амитанаа тэдэнэр гүрэндэ тушаадаг. Гэбэшье зарим нэгэшүүл нюусаар агнуури хэжэ, хэлсээнһээ үлүүгээр ангуудые хюдана. Тиигээд тэдэнээ доогуур, хүнгэн олзо олохшодто үнэтэй сэнгээр худалдана. Энээниие һаяхан үнгэргэгдэһэн шалгалта элирүүлээ. Хулгайгаар агнуури хэгшэдһээ хуули бусаар алагдаһан 67 булган, 230 хэрмэн, 16 һолонго, олон үнэгэн, шэлүүһэн, үен гэхэ мэтэ амитадай арһан абтаа.

Социалис зөөри аршалха, ажал хэнгүй, олзо олохо ябадалтай орон доторнай хэды шанга хэмжээнүүдэй абтажа байбашье, үшөөл ухаа ороогүй, социалис хуули, ёһо гурим эбдэгшэд дайралдаһаар. Гүрэнэй зөөри хэтэрмэ ехээр хулгайлһан Соломатова түрүүтэй Селенгинскын ЦКК-гай бухгалтериин бүлэг хүдэлмэрилэгшэд, Улаан-Үдэ хотын 9-дэхи СПТУ-гай директор Потапенкова «Трудовые резервы» бүлгэмэй ахамад тренер Махутов, Баунтын райпогой складые даагша Батуева, «Урожай» бүлгэмэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ Кочетков, эдилгэ үгэһэн «Урожай» бүлгэмэй тренер Галсановай хэрэгүүд мэдэгдээд, мүнөө мүрдэлгэ хэгдэжэ байнхай.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, «Ажал хэнгүй, олзо олохо ябадалтай тэмсэл шангадхаха хэмжээнүүд тухай» тогтоолнуудаар табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлгэ ганса партийна, совет, ажахын, хуули хамгаалха органуудай хэрэг бэшэ, харин совет хүн бүхэнэй, ниитын эмхи зургаан бүхэнэй хэрэг болоно. Хэрбээ баран хамта, нэгэ һанал бодолтойгоор, бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн оролдоо һаа, дурсагдаһан хэрэгтэ байгаа дутуу дундануудай түргэнөөр усадхагдахань дамжаггүй.

Ц. СУБАНОВ,
манай штатнабэшэ корр.

...ССР. Республикын арадай уран зураашa, Ар... Гүрэнэй шангай лауреат А. Т. Акопянай ...орон» гэһэн зурагуудай цикл СССР-эй Гүрэнэй шанда хүртэхөөр дэбжүүлэгдэбэ.

...хари орондо түрэжэ үндыһэн намтартай. ...хүлинсагуудайнгаа түрэһэн нютагта ерээ. ...зурахадаа онсо шадабаритай болоһон зураашa Армени ерэһээрнь, тэрэнэй зохёохы ажалда ...эхилһэн байна. Тэрэ хүн зоной дүрэнүүдые, ...эхилээ һэн. «Амгалан үдэр», «Саад соо ...ба модонууд», «Тарялан» мэтын зурагуу... Арменин зохёон байгуулхы ажабайдал тухай ...хоорэнэ. Мүнөө А. Акопянай бүтээ... уран зурагууд республикын музейнүүдэй шэмэг ...зураашын баян бэлигые гэршэлэн, ...болон уласхоорондын выставкэнүүдтэ табигда...

...дээрэ. А. Акопян мастерской соогоо.

ТАСС-ай фотохронико.

...ЦИАЛИС ...УУДААР

Софин «Электро... предприятиин коллектив «Сентябрь ажалай болон үн... һара» гэ... гэргэбэ. Тэрэнь ...бүхы ажалшадта ... Сентябриин 9-дэ ...революциин 42 жэлэй ...байһан ...хүндэлэл... ажалай үндэр ...элидхэнэ. Өөһэ... ...уялгануудые ...урид дүүргэһэн ...олохон заводууд ...коллек... ...үүсэ... манлай...

Ажалай үндэр дүнгүүд тухай мэдээсэлнүүд республикын бусад городуудһаа абтана. Бургасай докернууд ажалайнгаа эршые эрид дээшэлүүлбэ. СССР-һээ абтадаг ба Советскэ Союз руу эльгээгдэдэг ашаануудые бүридүүлхэ талаар Болгариин эгээл томо портово комплекс эндэ оршодог юм. Ашаалалга-буулгалгын хүдэлмэриин найман һарын даабари сагһаа уридшалан дүүргэһэн эндэхи докернууд сентябрь һарын тоосоогоор ехэ ажал хэжэ үрдеэ. Харин Толбухин городой электротехническэ аппаратурануудай талаар комбинат энергетическэ предприятинуудта үргэнөөр хэрэглэгдэдэг хубаарилгын түхеэрэлгэнүүдэй комплектнүүдые арбадахи һарын тоосоогоор СССР руу эльгээнэ.

(ТАСС).

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТАСС • АПН

ШВЕД ХЭЛЭН ДЭЭРЭ ГАРГАГДАБА

СТОКГОЛЬМ, сентябриин 5, (ТАСС). Швецидэ «Фрам» гэжэ хэблэлдэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой шэлэгдэмэл статьянууд болон хэлэһэн үгэнүүдэй суглуулбари швед хэлэн дээрэ барлагдан гаргагдаба. Энэ суглуулбари дотор Советскэ Союзай Коммунис партиин XXVII съездэ КПСС-эй Центральна Комитедэй хэһэн Политическэ элидхэл, 1986 оной январиин 15-да М. С. Горбачевой хэһэн Мэдүүлгэ, совет хүтэлбэрилэгшын гол шухала бусад үгэнүүд оруулагданхай.

Швециин уншагшад та М. С. Горбачевой хандалгаар тус ном нээгдэнэ.

КОНФЕРЕНЦИ ҮРГЭЛЖЭЛЬӨӨР

ХАРАРЕ, сентябриин 5, (ТАСС). Бүлэглэлнүүдтэ ородоггүй оронуудай гүрэнүүд болон правительствануудые толгойлогшонорой VIII конференци дээрэ боложо байгаа үгэ хэлэлгэ хадаа дайн дажарта ба буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгэдэ эсэргүүгээр тэмсэхэ, ядерна үе сагай бодото байдалда тааруу политическэ һанал бодол бүридүүлхэ талаар бүлэглэлнүүдтэ хабаадахагүй хүдэлөөнэй улам ургажа байгаа үүргые элирхэйлэн харуулба.

Ядерна бүхы тэһэлэлгэнүүдые СССР-эй нэгэ талаһаа болюулһан ябадал хадаа бүлэглэлнүүдтэ хабаадахагүй хүдэлөөнэй аша туһада гүйсэд харюусадаг, залан сэхэ алхам болоно гэжэ Никарагуагай Президент Даниэль Ортега мэдүүлбэ. Амгалан тайбан байдалай аша туһада нимэ бодото хэмжээ абахыень США-гай правительствые бидэ уриалнабди.

2000 он хүрэтэр бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ ядерна буу зэбсэгүүдые үгы хэхэ гэжэ СССР-эй соносхоһон программые бүлэглэлнүүдтэ хабаадахагүй хүдэлөөн бататаар дэмжэнэ гэжэ СРВ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, Национальна суглаанай Түрүүлэгшэ Нгуен Хыу Тхо хэлэһэн байна. Нэгэ талаһаа ядерна тэһэлэлгэнүүдые болюулха болзороо һунааха гэһэн СССР-эй шиидхэбэриие бидэ үндэрөөр сэгнэнэбди, тиимэһээ энэ һайн һайхан хүсэлдэнь США мүн лэ һайнаар харюусаха ёһотой гэжэ тоолонобди. Зүүн-Урда Азида, Номгон далайн урда талада болон Индиин далайда ядерна буу зэбсэггүй зоно байгуулха хэрэгтэй гэжэ Нгуен Хыу Тхо хэлэбэ.

Бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй оронуудай уялга гэхэдэ, буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ хуряаха ябадалые түйлахын тула хүсэл оролдолгоёо улам шангадхаха хэрэг болоно гэжэ НДРЙ-гэй Верховно Арадай соведэй президиумэй түрүүлэгшэ Хейдар Абу Бакр Аль-Аттас мэдүүлбэ.

Эрхэ сүлөөгөө олоһон оронуудай национальна бэеэ даанги байдалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ бүлэглэлнүүдтэ хабаадахагүй хүдэлөөн айхабтар ехэ удха шанартай гэжэ Афганистанай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Султан Али Кештманд тэмдэглэбэ.

ТРЕД-ЮНИОНУУДАЙ КОНГРЕСС ДҮҮРЭБЭ

БРАЙТОН, сентябриин 5, ТАСС-ай корр. Виктор Бородин ингэжэ мэдээсэнэ: Консерваторнуудай правительствын шэнэ болзорто һунгагдахагүйнь тула бүхы арга боломжотой юумэ хэхээр бэлэн байһанаа элирхэйлээд, тред-юнионуудай Британиин конгрессэй жэл бүриин 118-дахи съезд эндэ өөрынгөө хүдэлмэрииe дүүргэбэ. Энэ ехэ хуралдаанда оронoй 81 профсоюзые түлөөлһэн 1000 гаран түлөөлэгшэд хабаадаба. Табан үдэрэй туршада дотоодын ба гадаадын политическэ ургэн ехэ асуудалнуудаар 100 гаран резолюциин проектнүүд зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Хэлэһэн үгэнүүд болон съездын һайшааһан резолюцинууд дотор торинин политика эрид шанга шүүмжэлдэ оробо. Юуб гэхэдэ, тэдэ ажалшадай политическэ ба гражданска эрхэнүүдтэ үргэн хэмжээнэй добтолго хэнэ, тэдэнэй үнэн зүб эрилтэнүүдтэ элдэб хэһээлтээр харюусана ха юм.

Консерваторнуудай засаг барижа байһан үе соо орон доторнай «үлүү хүнүүдэй» тоо гурба дахин, гэр байрагүйшүүлэй тоо хоёр дахин ургаа, харин үлэн хооһон, гүйранша хүнүүдэй тоо 12 миллиондо хүрэһэн байна.

10 миллион шахуу гэшүүдтэй энэ нэгэдэлэй үмэнэһөө съездын батлан абаһан бүхы резолюцинуудай үндэһэ һуури болгон эб найрамдалай ба буу зэбсэг хуряалгын асуудалнууд оруулагдаһан байна.

БКТ-гэй Генсоведэй шэнэ бүридэлые съезд һунгаа. Ерэхэ болзорто тэрэнэй түрүүлэгшээр Багшанарай национальна профсоюзай генеральна секретарь Фред Джарвис һунгагдаба.

ЛИВИИН УРДАҺАА США ҺҮЙДХЭЛТЭ ЯБУУЛГАЯА ЭДЭБХИЖҮҮЛНЭ

НЬЮ-ЙОРК. «США-гай түбэй тагнуулай захиргаан Ливиин революциин хүтэлбэрилэгшэ Муамар Каддафииe унагаахын тула нюуса хэмжээнүүдые абана» гэжэ «Уолл-Стрит Джернэл» газетэ дуулгана. Август һарада президент Рейганэй һайшааһан түсэбэй ёһоор, ЦРУ Ливиин дотоодын, мүн гадаадын дайсадые али болохо аргаар дэмжэхэ зэргэтэй. Гадна «Рейганэй захиргаанай мэдээгээр Ливиин хүтэлбэрилэгшэдэ эсэргүү, тусхай харата ябуулганyудые бэелүүлхээр ЦРУ шэнэ агентнүүдые татажа абаха түсэбтэй» гээд, «Уолл-Стрит Джорнэл» газетэ саашань хэлэнэ. Гэхэтэй хамта «Ливиин эрьедэ саг үргэлжэ таһалгаряагүй сэрэгэй ябуулганyудые хэхэ» гэһэн заабаритай тааралдуулан, шэнэ нюуса операцинууд бэелүүлэгдэнэ гэжэ газетэ тэмдэглэнэ. «Каддафиин правительствые муудхаахын тула ЦРУ-гай һанаашалганууд 1981 онһоо хойшо хэгдэнэ»,— гэжэ газетэ һануулна.

ЗАХА ХОЛЫН ЗАХААМИНДА

(ЗАМАЙ ТЭМДЭГЛЭЛ)

УРДАМНАЙ — хүнэй нюдэ баясуулма хүжэ ногоон хаданууд. Автобуснай хүндөөр уухилан, бүрил өөдөө зүдхэнэ. Нэгэ дабаан дабагдана. Теэд дабаанай саана-дабаан. Бүри саана сэнхиин байгша аласта үндэр һарьдагууд, захагүй хүбшэ манарна. Харгымнай годирон, хадые бүһэлөөд, хабшал соогуур зурына. Олон тоото уулын горхонуудые хамтаруулһан, булагай уһан шэнги тунгалаг Сэнхир голые шудхаруулһан Зэдэ мүрэн торгон миндаһан шэнгеэр ялалзан, аяар доро хотирно, бэтирнэ. Тойроод—захагүйгөөр нэмжыһэн ой модон. Талада августын шанга наранда шаруулжа, мүн автобусой бүгшэм агаарта абиртажа халуудашаһан замай хүнүүд хадата нютагай ой соо һэрюусэбэди. Хадада аһажа, үшөөл үгсэхэдөө, бараан сайбар үүлэ руу орожо, жэжэхэн бороодо шэрбүүлжэ эхилнэбди. Тиин замай зондо бүришье жэгтэй һэрюун болошоно...

Сэдьхэл зүрхөөрөө, ухаан бодолоороо урагшаа тэгүүлнэб. Хүрэхэ гэжэ зориһон холын нютагые түһөөлнэб. Үндэр оройнуудаараа тэнгэриие хадхаһан орьёл һарьдагуудай дунда Зүблэлтэ засагай эди шэдеэр мүндэлһэн, жэлһээ жэлдэ хүгжэжэ байһан хото Закаменск, Шампин үбгэнэй анхан олоһон эрдэни шулуун баялигтай алдар суута Холтоһон, үльгэр домогоороо үргэн Буряадтаа мэдээжэ болоһон Уран-дүшэ, ан гүрөөлөөр, алим жэмэсээр элбэг Саянай ута шэлэнүүд, шугы шэбэрһээ, хабсагайн хүмэгһөө, хада уулын хабшалһаа эхиеэ абадаг шэргэдэггүй гол горхонууд, түмэн адууһа малые багтааха үндэр газарай заха хизааргүй бэлшээри — хүнэй сэдьхэл бодолые ходоодоо урин, дуудан байдаг Буряадаймнай нэгэ һайхан, үзэсхэлэнтэ хизаар— заха холын Захаамин энэл даа!

Гандадаггүй газартай,
Һубайрдаггүй адуу малтай,
Түхэреэн жэлдээ хэшэгтэй
Түгэс баян байдалтай —
Холошье һаа, зүрхэндэ
Хододоо дүтэ Захаамин.
Угай бэрхэ ажалша
Урин зантай арад зонтой,
Жэнхэни үндэһэн соёлоо
Жэлһээ жэлдэ хүгжөөнхэй —
Холошье һаа, зүрхэндэ
Хододоо дүтэ Захаамин.
Түрэ хуримаа бүтээжэ,
Түүрээлгэ юроолоо хэлэжэ,
Айдар хүбүүд, басагадаа
Айлай зэргэдэ хүргэһэн —
Холошье һаа, зүрхэндэ
Хододоо дүтэ Захаамин
Ходоодоо урагшаа дабшаха
Холын түсэб харааланхай,
Үндэр нангин алдараа
Үнэн сэхээр мандууланхай —
Холошье һаа, зүрхэндэ
Хододоо дүтэ Захаамин, —

гэһэн магтаалай үгэнүүд зүрхэн сооһоом ургаа бэлэй.

ЗАХААМИНАЙ районой эгээн саада захада оршодог Утаата, Далахай нютагуудта ошоходо, тэнгэриин тогтууригүй, «олон зантай» гээшэнь гайхалтай. Һүниндөө жэжэхэн бороо шэдэрэн орожо хоноод, үглөөгүүр сэлмэжэ, хоёр хүнэй тэбэрилдэмэ үсхэн манан бууха юм. Хэзээни һүүлдэ наранай хөөрэжэ, үндэр һарьдагуудай орой дээгүүр «мухарижа» эхилхэдэ, манан аалихан тууждажа, хада уулын хабшалаар хоргодон арилна.

Совхозой хүдэлмэришэд гарта һабартаараа силос даража, сэл ногоон үбһэнэй гурил бэлдэжэ байгаа. Теэд удаанshье болонгүй. Ехэ-Үндэрэй оройгоор аадарай лүнхэгэр хара үүлэн баглайраад, тэрэ дороо тэнгэриие барайлган бүрхөөжэ, үдэ болоодүй байхада, мүнөөхил бороомнай шааяшаба.

— Иимэл улаарилтай нютагтай зомди!— гэжэ Далахайн совхозой директор Владимир Лыксыронович Хертаев энеэбхилнэ. — Жэлэй хоёр һарань зун, бэшэниинь— ута унжагай үбэл байдаг газар юм даа...

Шэрүүн улаарилтай, шииг ехэтэй эндэхи нютагуудта тараан ургадаггүй, хонин ажал эрхилэгдэдэггүй — дандаа эбэртэ бодо мал, адуун һүрэг үсхэбэрилэгдэдэг. Далахайн совхоз мяха үйлэдбэрилхэ шэглэлтэй. Тиимэһээ гүрэндөө мяха худалдаха түсэбөө жэлһээ жэлдэ дүүргэдэг. 6000 үлүү үхэр малтай, 1300 адуутай ажахы.

Адуушадай амжалта аргагүй ехэ. Тудхалта нютагта отогтой Цыбикжап Ринчинович Дымбрыловэй, һонгино һууринда байратаи Борис Гончиковой, Сэхир-Бэлшэртэ байрлаһан Зэгбэ Лубсанович Гомбоевой адуун һүрэгүүд һайн харууһан доро ехэ үдэсэтэй байна. Совхозой түрүү адуушад даажа байһан адуун һүрэгһөө түхэреэн жэлдээ түлыень олоор абажа, гарза хоролтогүйгөөр харууһалан, тоо толгойень олошоруулжа, район соогоо алдаршанхай.

БУРЯАДАЙМНАЙ мэдээжэ поэт Мэлс Самбуевай түрэһэн нютаг Санагада совхозойхидой адууһа малдаа үбэлэй сагта бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл түлэг хуряажа, силос даража, үбһэнэй гурил бэлдэжэ байха үедэнь дайралдаабди. Совхозой адууһа мал олон юм байна даа. Автомашинаар хүрэхын аргагүй үндэр һарьдагуудай саана—Зэдэ голой эрьедэ, гансал эмээл морёор ошожо болохо газарта һарлаг, хайнаг үхэрнүүд үсхэбэрилэгдэдэг. Үсөөхэн тохёолдодог наратай сэлмэг үдэрые хэрэглэн, совхозой хүдэлмэришэд одоол уланхатан, үбһэ тэжээлээ шамдуу бэлдэхын түлөө тэмсэнэ. Шүтэн, Дэдэ-Голхой гэжэ газарнуудта үбһэшэдэй звенонууд үглөөнэй бүрэнхыһөө үдэшын боро хараан болотор хүдэлмэрилнэ.

Захааминай райсоведэй соёлой таһагай агитбригада тэжээл бэлдхэгшэдые, малшадые хангаха зорилгоор Санагын совхоздо хүрэжэ ерэбэ. Үдэртөө малай гүүртэ болон үбһэшэдэй бригадануудта наада табяад, үдэшэ Санагын хоёр дабхар Соёлой ордон соо ехэ концерт харуулба. Закаменск хотын хүүгэдэй хүгжэмэй һургуулиин багша Станислав Хоменко, «Санага» ансамблиин уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Борис Ринчинов хоёр баянаар хүхюун хүгжэм зэдэлгэжэ, ууҗам ехэ сценэ дээрэ дуун, хатар эхилшэбэ. Клуб соо багтажа ядатараа суглараһан хүнүүд тэрэ концертые альга ташалгаар угтаа. Соёлой таһагые даагшын орлогшо Баяр Халзанов «Будамшуу» гэжэ зүжэгтэ дуулагдадаг дуу, Дүтэлүүрэй соёлой байшангай уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Найдалмаа Эрдынеева «Алтаргана» гэжэ буряад арадай дуу, мүн композитор Ю. Эрдынеевэй «Ерэхээ янаш?» гэжэ дуу дууулаба. «Санага» ансамблиин хатаршад Борис, Николай Тарбаевууд «Адуушад» гэһэн буряад хатар, «Шэшэрдэг» гэжэ хальмаг хатар, Буряадаймнай суута бүжэгшэн Т. Е. Гергесовагай найруулан табиһан «Тарбагануyд» гэһэн тон һонин хатар гүйсэдхөө. Районой «Ажалай туг» газетын редакциин хүдэлмэрилэгшэ Амгалан Абидуев «Ая ганга» гэжэ Дондок Улзытуевай шүлэг, Чойжинима Гениновэй шог үгүүлэлнүүдые уншаа. Тиихэдэ соёлой таһагай автомашинын жолоошон, Зүүн Сибириин соёлой институдай студент Доржо Соктоевтой хамта «Эсэгэ хүбүүн хоёр» гэһэн драматург Пүрбэ Цыбановай шог ёгтото зүжэг харуулаа. Соёлой таһагай инспектор Денис Ринчинов, хатар, дуугаараа сугларагшадые урмашуулаа. Мүн энэ концертдэ Улаан-Үдэһөө уряалтай ошоһон артистнууд Солбон Бадмаев, Клим Миткинов гэгшэд хабаадажа, Буряадай композиторнуудай олон шэнэ дуунуудые дуулажа, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые ехэтэ баясуулаа.

Юрэнхыдөө, Санага үндэһэн соёлоо ехээр хүгжөөһэн нютаг байна. Энэ жэлэй июнь һарада Зэдын районой түб Петропавловкада үнгэргэгдэһэн республикын зунай спортивна наадануудта Борис Ринчиновэй ударидадаг «Санага» ансамбль, Татьяна Норбоевагай хүтэлбэрилдэг ятаган хүгжэмэй оркестр хабаадалсаа һэн. «Санага» гэжэ роман, Алдар Солын гурбан шатын орденто, дайнай баатар Дамчеев тухай туужа бэшэһэн, республикын һургуулиин габьяата багша Бадма Шойдоков, олон тоото шүлэг, дуунуудые зохёоһон үнинэй багша Аюша Доноев энэ нютагта ажаллана. Мэлс Самбуевай зохёохы замаар өөрын мүр гарган, шүлэг зохёол бэшэжэ байдаг һурагшад, литературна кружогой гэшүүд Санагын дунда һургуулида олон. Совхозой профкомой түрүүлэгшэ Николай Чимитович Шабаев һүүлэй жэлнүүдтэ һайн шүлэг, дуунуудые бэшэжэ байнхай. Үнгэрэгшэ жэлдэ Улаан-Үдэ хотодо үнгэргэгдэһэн республикын залуу уран зохёолшодой ээлжээтэ конференцидэ тэрэ хабаадалсаһан байха юм.

Соёл болбосоролоо хүгжөөһэн санагынхид ажал дээрээшье урдаланхай. Мүнөө намартаа адууһа малаа эмхи гуримтайгаар шахан таргалуулаад, үбэлжэлгые эрхим һайнаар үнгэргэхөөр зориглонхой.

ЕНГОРБОЙН совхозой хоёрдохи отделениин ВЛКСМ-эй 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ комсомол-залуушуулай һү һаалиин фермэдэ һонирхолтой уулзалга болоо. Энэмнай һү үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ худалдаха дээшэлүүлэгдэһэн уялгаяа ходоодоо дүүргэдэг, район соогоо жэшээ болодог һү һаалиин түрүү фермэ юм.

Тус фермые залуу коммунист И. А. Лыгденов хүтэлбэрилнэ. Хамта дээрээ 360 һаамхай үнеэдтэй тус фермэдэ 13 һаалишад хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэй дунда 2500—3000 килограмм һү һаагшад олон. Райсоведэй депутат, үнинэй һаалишан Галина Доржиева. Анна Жамсаева, Галина Аюшеева, һаалишан хүбүүд Гомбо Аюшеев, Александр Цыбиков, Иван Батуев болон бусад ажалай үндэр бүтээсэ түйлана. Залуушуулай фермын тугалшад Любовь Дымбрылова, Юлия Максимова, Доржо Цыденов үнеэн бүхэнһөө тугал абажа, гээлтэ хоролтогүйгөөр түлжүүлнэ. Тиихэдэ мал адуулагшад Петр Дымбрылов, Виктор Гонгоров, Филипп Будаев гэгшэд үнеэдэйнгээ шэмые дээшэлүүлхын тулада үсэд нэтэрүүгээр ажаллажа байнхай.

Парткомой секретарь В. Ф. Бандеевтэй хамта совхозой Шара-Азаргын үбһэшэдтэ ошоо һэмди. Отделенидэ юһэн звено тэжээл бэлдэнэ. Шэбэртэ гэжэ 113 гектарай сабшалан дээрэ Н. Ц. Норбоевой звено сүлөөгүй тэжээл бэлдхэжэ байба. Звенодонь — юһэн хүн, нэгэ трактор. 10-дахи классай һурагша Вячеслав Очиров тракторые жолоодожо, үбһэ тармана. Звено 2000 центнер үбһэ бэлдхэхэ түсэбөө дүүргэхэ болонхой байгаа һэн. Үбһэнэй гараса энэ жэлдэ һайн гэжэ хүнүүд булта урматай. Хараһаар байтарнай, үндэр ута сомоо бодоодхибо. Звеногой гэшүүд Н. Б. Цыденов, Н. Б. Доржиев гэгшэд — багжагар бата бэетэн бухэли бухалые бухал зандань асалжа, сомоо өөдэ хаяна.

— Захааминай энэ дээдэ талын нютагуудта тараан ургадаггүй ха юм даа. Малдаа эдюулхэ ороoһон, һолоомон огто байдаггүй. Зелёнко нэгэ бага таридагбди, тиимэһээ аяар орой намар болотор тэжээл бэлдхэлээ үргэлжэлүүлдэгбди, хамаг бүхы нуга һужааг, ойн соорхойе, шугы шэбэрэй оёорые сабшажа мэдэдэг гээшэбди, — гэжэ Виктор Фёдорович хөөрэнэ.

МИХАЙЛОВКА, Харацай, Үлэгшэн, Хамни, Хуртага мэтын нютагуудай тэгшэ талада алтан шара тараан халюуржа, ургаса хуряалга эхилбэ. Трактор комбайнуудай таршаганаан таһалдахаяа болибо, Дандаа сэлмэг наратай үдэрнүүд һубарижа, хүн зон оронойнгоо Эдеэ хоолой программые үнэнтэ ажалаараа бэелүүлжэ эхилбэ. Республикымнай нэгэ районда сагай уларил, байгаалиин байдал иимэ илгаатай, адли бэшэ байна бшуу даа.

Жэнхэни буряадайнгаа эртэ урдаһаа эрхилдэг байһан хонин ажахые хүгжөөһэн нютагуудай нэгэн Хамниин совхоз болоно. Совхоз 11000 хонитой. Энэ жэлдэ совхозой хонишод зуун эхэ хонин бүриһөө 90 хурьга абажа, республика соогоо нилээд дээгүүр һуури эзэлһэн байна.

Дээдэ-Хамнида оршодог суута хонишон Г. Б. Базаровай отарада Хамниин совхозой хонишодой зүблөөн болобо. Совхозой директор А. Ц. Моролдоев, парткомой секретарь Б. Б. Дылыков гэгшэд байгша ондо хонишодой хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн гаргажа, саашанхи зорилго тодорхойлбо. Эрхим һайн үрэ дүн түйлаһан түрүү хонишодто нэмэлтэ түлбэри, үнэтэ шагнал барюулагдаба.

Республикын хонишодой социалис мүрысөөндэ оролсон, үндэр ехэ амжалта түйлаһан Хамниин түрүү хонишод Георгий Галданович Вера Доржиевна Базаровтан Борис хүбүүнтэеэ, Надя бэритэеэ 560 хони харууһална. Энэ жэлдэ тэдэнэр зуун хонин бүриһөө 126 хурьга абажа, хонин бүхэнһөө 4 килограмм ноoһо хайшалаа. Энэ амжалтынгаа түлөө хонишодой гэр бүлын бригада нэмэлтэ түлөөһэн болгожо, олон хурьга шагнал абаһан байна.

* * *

Захааминай район гээшэ ажалаараа урдалһан хүн зонтой, улаан бургааһан мэтээр түргэн ургадаг үхибүүд олонтой, табан хушуун малаа тобир тарганаар үсхэжэ байһан, газар дайдаяа таряа ногоогоор бүрхөөһэн үзэсхэлэн һайхан орон дайда байна даа гэжэ хаража абааб.

Нютагайнгаа хүбүүн Баяр Халзановай хонишодой урда дуулаһан дуу һанаандаа оруулбаб:

Үндэр, үндэр уулын сванахана
Үргэн сагаан дайда байха.
Үргэн сагаан дайдын дундахана
Үзэсхэлэн һайхан орон байха.
Морим, морим, морим, харайгыш даа,
Мании, мании, мании абаашыш даа
Үзэсхэлэн тэрэ орон руу!

Захаамин нютагай эмнигүүд хурдан даа. Зүгөөр ажалайнь амжалтын Морид бүришье хурдан байна, саашадаа үшөөшье хурдан болог лэ!

Г. ЧИМИТОВ,
Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ hОНИН

«Комсомольская правда» гэжэ агитпоезд Улаан-Үдэдэ

ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Комсомольская правда» гэжэ агитпоезд Улаан-Үдэ хүрэжэ ерэбэ. Тэрэ гурбан үдэрэй туршада городоймнай предприятинуудта, hургуулинуудта хүрэжэ, hонирхолтой уулзалгануудые үнгэргөө. Тус поездын ажал ябуулгань түмэр замай зуун табин ба Транссибирска магистралиин зуун жэлэй ойнуудта зорюулагдана.

РСФСР-эй Юстициин министерствын захиргаанай органой ахалагша консультант О. Я. Румянцева, тус министерствын сүүдэй органой ахалагша консультант В. А. Жаменский гэгшэд ажал хэнгүй, хүнгөөр олзо олохо ба архида дуратайшуултай тэмсэл ябуулха тухай ниитын юридическэ консультаци техническэ училищинуудта, заводой хүдэлмэришэдтэ хэhэн байна.

Эдир техниггүүдэй республиканска станци ошоо, локомотив-вагон заhабарилгын заводой залуу мэргэжэлтэдтэй уулзаа. Ухаалан зохёолгын ба нээлтэнүүдэй талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедэй «Поиск» гэжэ эрдэм ухаанай үйлэдбэриин таhагай хүдэлмэрилэгшэд М. Э. Глушенко И. С. Перель хоёр эрдэм, техникын hүүлшын амжалтанууд тухай хөөрэбэ.

Советскэ Союзай Герой, дайнай ветеран, 1-дэхи рангын капитан И. С. Иванов, түмэр замай сэрэгэй ветерануудай соведэй президиумэй гэшүүн Ю. В. Аксенов гэгшэд локомотив-вагон заhабарилгын заводой музей соо ветерануудтай, дунда hургуулиин, техническэ училищиин hурагшадтай удха түгэлдэр хөөрэлдөө үнгэргөө.

Космонавтикын федераци түлөөлhэн бүлэг олон хүн зонhоо бүридэhэн байгаа гэжэ хэлэлтэй, Лекторнууд, космонавтнууд, ассистентнүүд «Хүн ба замбуулин», «Замбуулин ба арадай ажахы» гэhэн темэнүүдээр лекцинүүдые хүдэлмэришэдтэ, сэрэгшэдтэ, hурагшадта уншажа, ехэ hонирхуулба.

Уулзалгын түгэсхэлдэ Саратовай гүрэнэй филармониин арадай инструментнүүдэй «Сувенир» гэжэ ансамбль гоё hайхан наада харуулаа.

Мүнөө агитпоезд Гусиноозерск хотын ажалшадтай уулзалга үнгэргэхөөр аян замаа үргэлжэлүүлбэ.

И. ТУМУРОВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Улаан-Үдын карин сэмбын комбинадай хүдэлмэришэдтэй уулзалгын үедэ. Дундань—космонавт Н. Н. Рукавишников. **2.** «Сувенир» ансамблиин дуушад—С. Таровитая, О. Плоская, Е. Орлова.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ТОБШОХОНООР

Республикын кукольна театрай коллектив августын хуушаар Хабаровска хизаар тээшэ аяншалгада мордоо hэн. Театрай артистнар зунай hаранuудта республикынгаа олон тоото хүүгэдые уран бэлигээрээ баясуулаа. Баргажанай, Прибайкалиин, Мухар-Шэбэрэй болон бусад районуудай тосхон hууринуудаар тэдэнэр аяншалhан байна. Энэ гастролиингоо үедэ тэдэнэр эдир харагшадта «Улаахан малгай», «Томо болохо дуратайб» гэhэн зүжэгүүдые харуулжа, багашуулые ехэтэ hонирхуулаа, баясуулаашье.

• • •

Буряадаи АССР-эй Соёлой министерствын арадай уран бэлигэй ба соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэриин научно-методическа түбэй арадай «Лотос» гэжэ ансамбль Франциин Коммунис партиин «Юманите» газетын hайндэртэ хабаадахаар уригдаба. Энэ hайндэр сентябриин тэнгээр болохо юм.

Н. ДАГБАЕВ.

АЛТАН НАМАРАЙ ХЭШЭГҮҮД

Сэсэг набшаар надхаhан «Курумкан» кинотеатр соо хүн он олон, хүхюутэй зугаатай байба. Эндэ жэл бүри үнгэргэгдэдэг заншалта «Алтан намарай хэшэгүүд» гэhэн выставкэ түлэг дундаа. Шад улаан помидор, гүлзөөргэнэ, мандагар томо дыни, малина, мед, ранеткэ... Алтан намарнай бардам гараараа бэлэг сэлэгээ дэлгэнэ. Баян ургаса ургуулhан олон хабаадалсагшаднайшье бэрхэ даа. Ганса Хурамхаан тосхонойшье бэшэ, Майск hууринда ажаhуугшад үнгэтэ hайхан баглаа сэсэгүүдые, огородой эдеэ элбэгээр асараа.

Константин Анисимович Молодыревай ургуулhан мантан томо дыни хүнүүдэй анхарал татана. Дыниие тойруулан аятайханаар табяатай хүсэшэ тайгын хэшэг — hамар, мед, гүлзөөргэнэ — энэ хүнэй тайгын дунда hуурижаhан Майск тосхондо ажаhуудагые гэршэлбэ.

Выставкэдэ илаhан Мария Филипповна Белькова ба Ирина Бертасовна Тарнуева гоё баглаа сэсэгүүдые, томо үгэрэ, помидор, свекло репэнүүдые хүн зондо тараана. Залуухан гурбан басагад ажалша уран гарнуудайнгаа үрэ үнгүүдые мүн лэ дэлгэhэн байна. Дүтэ боложо, танилсабабди: дунда hургуулиин hурагшад Наташа Зарубина, Оля Шарапова, Марина Бульпова. Зунай амаралта хайша хэрэг үнгэргөөгүй, сэсэг, овощ ургуулаа юм.

Районой соёлой таhагай хүдэлмэрилэгшэд грамота ба сувенирнүүдээр выставкэдэ хабаадалсагшадые шагнаа.

С. БУДАЕВА.

Хурамхаанай район.

ТАЛЛИН ХОТО МОРДОБО

Буряадай хоровой бүлгэмэй «Уряал» ансамбль арадай дуу, хатар үргэнөөр дэлгэнэ. Эдэнэр республикынгаа районуудаар наада харуулаад, мүнөө заха холын Эстони руу аян замдаа мордобо. Гастролиин урда тээ ансамблиин хүтэлбэрилэгшэ Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Валентина Цыденовна Дамбуеватай уулзахадамнай, тэрэ иигэжэ хөөрэбэ: «Арадайнгаа уран hайхан аман зохёолнуудые холын город Таллинда харуулха гэээшэ ехэ хүндэтэ хэрэг болоно. Тиимэhээ ансамблиимнай артистнар шанга шалгалта барижа, Буряад оронойнгоо этигэл найдабарида хүртэбэ гэээшэ. Ансамблиай элдэб мэргэжэлтэй хүнүүдhээ бүридэнэ. Жэшээнь, хүдэлмэришэд — Ч. Сангадиев, Л. Генинова, медсестра Р. Дармаева, нарин сэмбын комбинадай утаhа ээрэгшэ Н. Дондукова... Хатар наадыемнай РСФСР-эй габьяата артистка Татьяна Ефремовна Гергесова найруулаа.

Дуу, хүгжэмдэ дуратай Прибалтикын шагнагшадта буряад арадаймнай хүгжэмэй инструментнүүдэй аялгын hонин байхань лабтай. Тэдэнэй дунда лимбэ, чаанза, морин хуур, хомуус — арадай уран бэлигэй гүн дундаhаа мүндэлhэн хэрэгсэлнүүд. Д. Базаров, Э. Дондукова, Е. Гомбоин, А. Бадмаева ба ансамблиин бусад дуушадай гүйсэдхэhэн ута уянгата дуунуудай холын Эстонидо hайшаагдахань дамжаггүй.

Б. БАТОРОВА.

ВЕЛОСИПЕДЭЭР— БАЙГАЛ ТЭЭШЭ

Ленинград городто ажаhуудаг табин зургаа наhатай уурхайн хүдэлмэришэн Олег Васильевич Истомин Баргажан тосхонhоо велосипедээр Байгал далай тойрон гараха аян замаа эртэ үглөөгүүр үргэлжэлүүлбэ. Велосипедээр аяншалга энэ хүнэй түрүүшынхинь бэшэ ааб даа. Олег Васильевич 1984 ондо Илалтын дүшэн жэлдэ зорюулан, «Ленинград — Москва» гэhэн велосипедистнүүдэй урилдаанда, Ладожско нуур ба Каспиин далайе тойроhон мүрысөөндэ хабаадаhан байна.

Спортоор бэеэ hорилго энэ хүнэй ажабайдалай абари зан гэээшэ гү, али ямар нэгэн ушарhаа боложо, гүйлгэжэ, харайжа, велосипедээр ябажа эхилhэн байгаа ха гү гэжэ hонирхоходо, Олег Васильевич иигэжэ харюусана: «Би Ленинградта үндыhэн хүнби. Тэндэ hургуули дүүргээд, ажаллажа байтарни, түрэл орон соомнай хүйтэн, хүнэй балай hуурижаагүй Норильск тээшэ комсомолшуудай десант эльгээгдээ. Тиишэ ошожо, би гурбан жэлдэ хүдэлхөөр договор хэhэн аад, хорин долоон жэлээр удааphан бэлэйб. Хорёод жэлдэ шахта соо хүдэлөөб. Бэемни муудажа эхилээ. Нева мүрэн дээрэхи түрэл городоо бусажа, бүхы муу заншалнуудhаа огто арсажа, урилдаанай «Спартак» клубай гэшүүн болоо hэм. Үдэр бүри арбан табан километрэй зай гаталжа байхадаа бэемни хүнгэршөө.

Байгал далайе велосипедээр тойрохо аян замда Эрхүү городhоо гурбан хүн гараа бэлэйбди. Харин нүгөө хоёрни Слюдянкада үлөө. Би аяншалгаяа таhалдуулхагүй гэжэ шиидээб. Минии зуун килограммай шэгнүүртэй ашаан соо майхан, унтадаг тулам, эдеэ хоолой пакедүүд. Түүдэг носоожо, өөртөө эдеэ буйлуулнаб, бэемни hайн, сэдьхэлни дүүрэн.

Сибирягууд ходоодоо бусадhаа элүүр, сула бэеэр илгардаг hэн. Элүүр бэетэй хүн хатуу зоригтой байха ёhотой. Тиимэhээ буряад дайдын бүхы хүнүүдые уряалнаб: архи, тамхинhаа эрид арсажа, спортоор бэеэ hоригты.

А. ТАРАСЕНКО.

Баргажанай район.

Шатар

ШАТАРАЙ ШЭНЭ hОНИН

РИГЭ, (ТАСС). Шатараар дэлхэйн түрүү hуури эзэлэлгын мүрысөөнэй түгэсхэлэй шатада наадаха эрхэдэ хүртэхын түлөө А. Юсупов, А. Соколов хоёр гурбан уулзалга үнгэргэбэ. Энэ удаа хара бодонуудаар наадаhан А. Юсупов 41-дэхи ябадалда илалта туйлаба. Тиигэжэ нааданай тоо 2,5:0,5 боложо, Юсупов бүри урагшаа гараба.

• • •

ЛЕНИНГРАД, (ТАСС). Дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө харюугаа абалгын мүрысөөнэй арбан гурбадахи парти наадагдаба. Дүшэн ябадалай hүүлээр Гарри Каспаров Анатолий Карпов тэнсэбэбди гэжэ зүбшэбэ.

• • •

СОФИЯ, (ТАСС). Эхэнэрнүүдэй дунда шатараар түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ М. Чебурданидзе, Е. Ахмыловская хоёрдохи нааданда 35 ябадал хэжэ, мүн лэ тэнсэбэ. Энэ удаа Ахмыловская сагаанаар, Чебурданидзе хараар наадахадаа, Грюнфельдын хамгаалга хэhэн байна.

(ТАСС).

ХЭН, ХААНА ОШОХОБ?

☆ Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ сентябриин 7-ной үдэр барилгашадай дунда зунай нэгэдэхи спартакиадада зорюулагдаhан мүрысөөнүүд боохоор хараалагдаба. Үдэрэй 3 часhаа эхилхэ мүрысөөнүүд волейболоор, гиир үргэлгөөр, граната шэдэлгээр, хэдэн зайнуудта урилдалгаар, эстафетэ дамжуулгаар үнгэргэгдэхэ юм. Мүрысөөнэй ахамад судьягаар Социалис Ажалай Герой Б. А. Полторацкий томилогдонхой.

☆ Мүн лэ энэ стадион дээрэ Ленинэй орденто локомотив-вагон заhабарилгын заводой цехүүд болон таhагуудай физкультурнигуудай дунда ГТО-гой зунай комплекс тушаалгаар мүрысөөнүүд үнгэргэгдэхэ болоно. Үдэрэй 10 часhаа эхилхэ мүрысөөнүүд «Урилдагшын үдэртэ» зорюулагдана.

☆ «Забайкалец» клубай стадион дээрэ воскресениин үдэр, үдэрэй 11 часhаа «Урилдагшын үдэртэ» зорюулагдаhан мүрысөөн авиационно заводой цех, таhагуудай дунда үнгэргэгдэхэ юм.

☆ Спартак» бүлгэмэй стадион дээрэ hур харбалгаар республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн эдэ үдэрнүүдтэ үргэлжэлүүлэгдэнэ. Үглөөнэй 10 часhаа эхилхэ мүрысөөндэ республикын спортын бүлгэм, клубуудай мэргэн hур харбагшад хабаадана.

☆ Хотын предприятинуудай стадионууд дээрэ футболоор республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө эхилhэн нааданууд үргэлжэлүүлэгдэhээр.

☆ Ажалшадай амардаг, сэнгэдэг парк соо саад ургуулагшадай «Алтан намарай хэшэг» гэhэн выставкэ үнгэргэгдэнэ. Сентябриин 6—7-ной үдэрнүүдтэ эмхидхэгдэhэн тус выставкэ үглөөнэй 11 часhаа нээгдэхэ юм.

☆ Республикын ипподром дээрэ воскресениин үдэрэй нэгэ часhаа мори урилдаан, хүүгэдые сэнгүүлгэ үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Мүн хотын соёлой ордон болон клубуудта эдэ үдэрнүүдтэ амаралтын үдэрэй hонирхолтой хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэхэ юм.

ТЕЛЕВИДЕНИ

(Сентябриин 7-hоо сентябриин 14 хүрэтэр)

ВОСКРЕСЕНИ, 7.
НЕФТИИН БОЛОН ГАЗАЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИИН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.45 — Ритмическэ гимнастика. 10.15 — Киножурнал. 10.25 — «Спортлотогой» 36-дахи тираж. 10.35 — «Будильник». 11.05—«Советскэ Союзда алба хэнэб». 12.05—«Үглөөнэй почто». 12.35 — «Аяншалагшадай клуб». 13.35 — «Хүгжэмтэ киоск». 14.05 — «Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд». 15.25 — Совет газар дээрэ уулзалга. 15.20 — «Жизнь на земле». 12-дохи сери. (Англи). 16.15 —«Уран зураашад тухай хөөрөөнүүд». 16.45 — «Бидэ яажа амарнабибди». 17.25 — С. Танеевэй хоорой зохёолнууд. 17.40 — Мультфильмнүүд. 19.00 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.45 — «Последняя инспекция» — уран hайханай фильм. 1-дэхи, 2-дохи сери. 22.00 — «Время». 22.35 — Уран зохёолой-хүгжэмтэ найруулга РСФСР-эй габьяата артистка В. Вишневская болон «Традас» ансамбль хабаадаха. 23.55 — Шэнэ hонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Зарядкада зогсогты». 9.20 — Баримтата фильм. 9.45 — «Человек бросает якорь» — уран hайханай фильм. 11.00 — Алтайн телестудиин программа. 11.55 — «Эжын hургуули». 12.25 — «Грузия-фильм» киностудида бүтээгдэhэн уран hайханай фильмүүд. 13.30 — «Ород хэлэн». 14.00 — «Следствие ведут Знатоки». «Ответный удар», 3-да…

ПОНЕДЕЛЬНИК, 8.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.30 — Футболой шэнжэлэл. 10.20 — Үхибүүдтэ фильм. «Утро без отметок». 11.25 — Баримтата фильм. 12.10 — Шэнэ hонин. (12.25 хүрэтэр). 15.30 — Шэнэ hонин. 15.50 — Баримтата фильм. 16.40 — КНДР-эй байгуулагдаhан үдэртэ. Концерт. 17.50 — «Дохёогоо үгыт, горнистнууд!» Улаан-Үдэ. 18.20 — Киножурнал. 18.30 — «Буряадай АССР-эй соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съезд угтуулан». 19.15 —«Байгал» — мэдээсэлэй программа. 19.35 — Мультфильм. **Москва.** 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — «Хурдадхалга». 21.00 —Фильм-балет. 22.00 — «Время». 22.35 Э. Межелайтисай уянгата вернисаж. 23.35—Футболой шэнжэлэл. 00.05 — Баримтата фильм. 00.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время», … **Москва.** 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35 — «Игоревэй полк тушаа үгэ» ба ородой соёл». 8-дахи класс. 10.05 — А. Прокофьевой поэзи. 11.05 — Ород хэлэн». 11.35, 12.40 — В. И. Ленин. 10-дахи класс. 12.05 — «Шатарай hургуули». 13.10 — «Багшада — экран». Юрэнхы биологи. 9-дэхи класс. 13.40 — «Багшада — хүгжэмэй хэшээл». 2-дохи класс. 14.40 — Астрономи. 10-…

ВТОРНИК, 9.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.45 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. Харюугаа абалгын матч. 9.55 — «Дохёогоо үгыт, горнистнууд!». 10.25 — Фильм-балет. 11.25 — Баримтата фильм. 12.20 — Шэнэ hонин (15.25 хүрэтэр). 15.30—Шэнэ hонин. 15.50 — Баримтата фильм. «Райнис. Сүлэлгэ». 16.45 — «Хүүгэдтэ — ангууд тухай». 17.20 — Концерт. 17.35 — «Энэ юрэ бусын дэлхэй». Улаан-Үдэ. 18.50 — «Байгалай үмэнэхи дайда». 19.30 — «Байгал». **Москва.** 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — «Москва». Киногой шэнжэлэл. 20.10 — «Хүн ба хуули». 20.40 — «Путь в «Сатурн». — уран hайханай фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — Волейболоор дэлхэйн чемпионат. Эхэнэрнүүд. 23.15 — «Экранай мастернууд». Светлана Крючкова. 00.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.40 — Физикэ. 7-дохи класс. 10.00—Баримтата фильм. 10.10, 14.00 — Француз хэлэн. 11.05 —СПТУ-гай hурагшадта. Эстетическэ хүмүүжэл. 11.35, 12.40 —Түүхэ. 6-дахи класс. 12.05 — «Эрдэм ба ажабайдал». 13.10 — «Багшада — экран». 4-дэхи класс. 13.30—Юрэнхы биологи. 9-дэхи класс. 14.30 —Эртэ урдын Русин искусство. 7-дохи класс. 15.00 —Баримтата фильм. 15.20 — Академик А. П. Ершовтой Москвагай hургуулинуудай багшанарай …

СРЕДА, 10

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Время. 9.45 — «Путь в Сатурн» — уран hайханай фильм. 11.05 — «Аяншалагшадай клуб», 12,05 — «Энэ юрэ бусын дэлхэй». 13.20—Шэнэ hонин (13.25 хүрэтэр). 15.30 — Баримтата фильм. 16.45 — «Юунhээ ба юундэ?» Хүүгэдтэ дамжуулга. 17.20 — Мультфильм. 17.30—Зүүн зүгэй хатарай арадай «Лотос» ансамблиин концерт. 18.00 — «...16 хүрэтэр ба тэрээнhээ дээшэ наhатайшуулда». **Улаан Үдэ.** 18.45 — Буряадай АССР-эй соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съездые угтуулан. «Танай hанал». Хяагта хотын түүхын ба соёлой түхэл шэнжэ. 19.25 — «Байгал». **Москва.** 19.45 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». **Улаан-Үдэ.** 20.05 — «Ажал хэнгүй олзо олодог ябадалтай тэмсэл». Буряадай АССР-эй юстициин министр А. Ф. Покацкий. **Москва.** 20.25—«Конец Сатурна»—уран hайханай фильм. 22.00—Время. 22.35—Фильм-концерт. 23.35 — Волейболоор дэлхэйн чемпионат. Эхэнэрнүүд. 00.15 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35. 10.35 — «ЭВМ хайшан гээд түхеэрэгдэhэн бэ?» 10-дахи класс. 10.05, 14.05 — Немец хэлэн. 11.05—СПТУ-гай hурагшадта. 11.35, 12.40 — Юрэнхы биологи. 9-дэхи класс. 12.05 — «Суббото—түрэлхидэй үдэр». 13.10—«Багшада—экран». Түүхэ. 4-дэхи класс. 13.40 —Зоологи. 7-дохи класс. 14.35—Байгаали тухай. 3-дахи класс. 14.55 — «Шинии ленинскэ библиотекэ». 15.25 — «Драматурги ба театр». 16.10 — Шэнэ hонин.

ЧЕТВЕРГ, 11

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Время. 9.45—Шатараар дэлхэйн чемпионат. Харюугаа абалгын матч. 10.00 — «Конец Сатурна» — уран hайханай фильм. 11.35—«Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 12.35—«Юунhээ ба юундэ?». 13.05—Баримтата фильм. 13.50 — Шэнэ hонин (13.55 хүрэтэр) 15.30 — Шэнэ hонин. 15.50 — Баримтата фильм. 16.50 — «Газар дээрэ, огторгойдо ба далай дээрэ». 17.25—«Мүнөөдэр хүдөөгэй клуб соо». **Улаан-Үдэ.** 17.55 — Киножурнал. 18.05 — Москвагай Кировскэ районой «Семья» гэжэ ниитын клубай педагог-эмхидхэлшэ А. Тармаевтай уулзалга. 18.45—«Байгал». **Москва.** 19.05—«Үгын саана—хэрэг». 19.45—«Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — «Дэлхэй ба залуушуул». 20.35 — «Илалтын hүүлэрхи тулалдаан» — уран hайханай фильм. 1-дэхи сери. 22.00—Время. 22.30—Джаз. Венгриин регтайм-бенд Москвада. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 24.00 — Футболоор СССР-эй чемпионат. «Шахтер» — «Динамо» (Киев). 00.45 — Шатараар дэлхэйн чемпионат.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35 — Хүгжэм. 2-дохи класс. «Щелкунчик»— П. И. Чайковскиин балет. 10.05, 13.10—Испан хэлэн. 11.05 — СПТУ-гай hурагшадта. Түүхэ. 11.35, 12.40—Бүлын ажабайдалай этикэ ба психологи. 9-дэхи класс. 12.05—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 13.40—«Хүн Газар дэлхэй. Замбуулин». 14.25 — «Отставкада гараhан полковник» — уран hайханай фильм. 16.05—Шэнэ hонин.

ПЯТНИЦА, 12

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Время. 9.45—«Илалтын hүүлэрхи тулалдаан»—уран hайханай фильм. 11.10—«Арhан бүмбэгэ» клубай шангай түлөө. 11.55—«Дэлхэй ба залуушуул». 12.30—«Үхибүүдтэ — ангууд тушаа». 13.00—Шэнэ hонин (13.05 хүрэтэр). 15.30—Шэнэ hонин. 15.50 — Баримтата фильмүүд. 16.50—«Ород хэлэн». 17.25—Киноочерк. 17.50 — «Капитан Грантын хүүгэд». **Улаан-Үдэ.** 19.15 — «Талын галнууд» (буряадаар). **Москва.** 19.45 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». **Улаан-Үдэ.** 20.00—Киноочерк. 20.10—«Байгал». **Москва.** 20.40—«Илалтын hүүлэрхи тулалдаан» — уран hайханай фильм. 2-дохи сери. 22.00 —Время. 22.35—Хүнгэн атлетикээр уласхоорондын мүрысөөн. Финал. 23.35—«Дуун-86». 00.15—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35—Түүхэ. 4-дэхи класс. 10.05, 14.15—Англи хэлэн. Нэгэдэхи жэл. 11.05 —СПТУ-гай hурагшадта. Юрэнхы биологи. 9-дэхи класс. 11.35, 12.40—Географи. 5-дахи класс. 12.05—«Манай саад». 13.10—Ородой искусство. Басилий Суриков. 14.45—Ураалай ульгэршэн А. П. Бажовой ажабайдал ба зохёохы ажал ябуулга. 15.40—Мэдээсэлэй ба тоолон тодорхойлгын техникын үндэhэ hууринууд. 9-дэхи …

СУББОТО, 13

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Время. 9.45—Шатараар дэлхэйн чемпионат. 9.55—«Илалтын hүүлэрхи тулалдаан» — уран hайханай фильм. 2-дохи сери. 11.15—«Элүүр энхэ». 12.00—Концерт. 12.20—«Суббото — түрэлхидэй үдэр». 12.50—«Харгын аюулгүй байдалай түлөө». 12.55—Валторн ээдэлнэ. 13.15—«Бултанда ба хүн бүхэндэ». 13.45 —«Илагшад». Ветерануудай уулзалга. 15.05—Ямараар амарна гэээшэбибди? 15.45—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 16.00—Мультфильм. 16.20 — «Саг ба өөр тухайгаа». Степан Щипачев. 16.35—Волейболоор дэлхэйн чемпионат. Эхэнэрнүүд. 17.15 — «Ан амитадай аймагта». 18.15 — Баримтата фильм. 19.15—«Фильм-зүжэг. 22.00—Время. 22.35—«Субботын үдэшэ». «КВН-86». 00.10 —Шатараар дэлхэйн чемпионат. 00.30—Волейболоор дэлхэйн чемпионат. Эхэнэрнүүд

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — Баримтата фильм. 9.30 —Ритмическэ гимнастика. 10.15—«Үглөөнэй почто». 10.45 — «Манай саад». 11.15—Арадай инструментнүүдэй оркестр наадана. 11.40—Баримтата фильм. 12.10—«Стадион—бултанда». 12.40 — Баримтата фильм 13.00—«Предел возможного»—5 серитэй уран hайханай фильм. 1-дэхи …

ВОСКРЕСЕНИ, 14
ТАНКИСТНУУДАЙ ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Время. 9.45 — Ритмическэ гимнастика. 10.15—Киножурнал. 10.25 — Спортлотогой 37-дохи тираж. 10.35 — «Будильник». 11.05 — «Советскэ Союзда алба хэнэб». 12.05 — «Үглөөнэй почто». 12.35 — «Аяншалагшадай клуб». 13.35 — «Хүгжэмтэ киоск». 14.05—«Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд». 15.05 — Баримтата фильм. 15.20 — Волейболоор дэлхэйн чемпионат. Эхэнэрнүүд. 15.50—«Манай гэр». 16.40 Газар дээрэхи ажабайдал» — 13 серитэй баримтата фильм. (Англи). 13-дахи сери. 17.40—Мүнөөдэр — Танкистнуудай үдэр. Ябаган сэрэгүүдэй главнокомандалагша, СССР-эй оборонын министрэй орлогшо, Советскэ Союзай Герой, Армиин генерал Е. С. Ивановский үгэ хэлэнэ. 17.55 — «Ветерануд, таанадта». 18.45 — Мультфильм. 19.10—Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.55—Д. Д. Шостаковичой зохёолнуудhаа. 21.00 — Баримтата фильм. 22.00—Время. 22.35—Фильм-концерт. 23.00—Волейболоор дэлхэйн чемпионат. Эхэнэрнүүд. 23.45—РСФСР-эй габьяата артист Е. Петросянай хабаадалгатай фильм-концерт.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Зарядкада зогсогты!». 9.20—«Дайшалхы машинын экипаж»—уран hайханай фильм. 10.25—«Голос гор» ансамбль дуулана. 10.55 …

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. Бүхы ургуулhанаа — хэрэглэгшэдэ. «Хартаабхашанhаа бүхы юумэн дулдыдангүй...» — Ф. Малютинай статья. «Саг чаруулна» — Н. Дегтяревой статья. «Агитпоезд Гусиноозерскдо» — А. Климовэй тэмдэглэл. «Уралан нарижуулагшын хубита» — Р. Балдановай тэмдэглэл. «Ажалай бүтээсэ дээшэлээ» — А. Билтуевай тэмдэглэл.

Хоёрдохи хуудаhанда. Партийна ажабайдал: хүдэлмэриин түхэл маяг. «Зогсолгын үбшэн эмшэлүүлмээр» — А. Елисеевэй статья. Үбэлдэ хэр бэлдэнэбди. «Эрид хэмжээнүүдые абаха...» — М. Хензыхеновэй статья. «Эрдэм мэдэсын орондо үйлсэ баригдана» — В. Медведевэй статья. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указууд.

Гурбадахи хуудаhанда. «Түүхые хадагалагша» — Н. Цибудеевагай статья. Номой таг. «Түрүүшын редактор» — А. Мельниковэй тэмдэглэл.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. Манай хөөрэлдөөн. «Үндэр нэрэ хүндэ, ехэ харюусалга» — Ч. Гомбоинай хэhэн тэмдэглэл. Транспорт — харгы-ябагаар ябагша. «Жолоошоной гэмээр наhа бараа» — Мункоевой статья. Шэнэ албан. «Гансаардалгын аргалалга» — тэмдэглэл.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95. Собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Закаменск—34-33, п. Кырен—91-7-18, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина … Н-00615. Заказ № 207. Индекс 046…